

SLOVENSKI UČITELJ

GLASILO SLOMŠKOVE ZVEZE

LJUBLJANA ♦ 15. II. 1926

LETO XXVII ♦ ŠT. 2

*Šoli, učitelj-
stvu in staršem!*

*Mladini ljubezen,
domovini zvestobo!*

Vidovičeva prosvetno-vzgojna šola v Sarajevu.

Hugo Bajuk, cand. phil.

Gospod Miljenko Vidović je živel do svojega dvaindvajsetega leta brez višjega pouka, nato pa je v enem letu predelal vso srednješolsko snov ter naredil maturo na realki. Ta korak je bil zanj odločilen. Spoznal je namreč, da se da z močno voljo vse doseči. Študiral je potem nekaj časa na dunajski univerzi. Ko je spoznal kaka nemoralnost in zabitost vlada med priprostim ljudstvom, je popustil študiranje ter se vrnil na delo za prosveto ljudstva. Tako je med vojsko kot železniški uradnik v Kninu začel z nekako privatno gimnazijo. Ko so pa Italijani vdrli v Knin, je pribežal v Sarajevo. Tu se začel je njegovo pravo delovanje.

Kot urednik socialističnega glasila „Zvono“, je prišel v stik z delavstvom in imel priliko videti vso bedo tega stanu. Videl je tudi, kako se delavska društva, ki bi morala nuditi delavcu izobrazbo in možnost boljšega življenja, za delavca malo brigajo in ga z veseliciami še navajajo k pijančevanju ter živinskemu življenju. Zato je začel zbirati delavce okoli sebe ter se razgovarjal z njimi o življenju. Prepričan je bil, da je izobrazba oni ključ, ki odpre delavcu pot do boljšega in pametnejšega življenja. Delavci so se začeli zbirati v vedno večjem številu okoli njega, vodstvo pa ni bilo zadovoljno s tem in začela so se prva nasprotstva. Vidović se je umaknil ter zbiral delavce pri sebi, kasneje so najeli dve sobi in ko je bilo število preveliko, so najeli prostore v osnovni šoli. Tu je Vidović že poučeval vse predmete, ki se uče v srednji šoli, zraven tega pa so bili še razgovori o življenju in kulturi. Glavna prednost tega je bila in je še ta, da so vse nauke vzeli v zvezi z življenjem in vse skušali spojit z življenjem. Ko je potem zopet začela javnost nasprotovati, se je preselil v drugo osnovno šolo ter svoj pouk razdelil na dva tečaja, ki skupno podajata vso snov srednje šole.

Da bi še bolj pokazal pomen svoje šole, je najodličnejše svoje učence poslal na državni zavod delat maturo. In tako je v letih 1923 in 1924 na-

redilo 25 njegovih učencev maturo ter šli večina njih na univerzo. 1925 jih je menda naredilo 7 veliko in 8 malo maturo. (Med njimi je tudi krojaški pomočnik, ki je poleg študiranja služil kruh za 5 bratov in sester). So to pomočniki, ki tudi na univerzi žive od dela svojih rok.

S tem korakom je dokazal veliko moč svoje šole, a na drugi strani se bojim, da bo s forsiranjem izobrazbe za maturo etično vzgojne momente preveč postavil v ozadje. Sploh se mi zdi, da preveč poudarja izobrazbo in da so tudi razgovori o življenju preveč znanstveni. Priznati moramo pač, da je učenec s tem, da je po težkem dnevnem delu preživel še dve do tri ure ob pouku in zjutraj ponavljal obdelano stvarino ter kljub temu v dveh letih obvladal vso srednješolsko snov, dokazal silno moč volje, a njegova duša v svoji globini ostane vendar lahko neizpopolnjena in neizobražena. Tudi je res, da ima Bosna malo inteligence in da bodo Vidovićevi učenci kot profesorji in učitelji silno veliko storili, ne samo za prosvetno, ampak tudi moralno povzdigo ljudstva, a vendar se mi zdi cilj zgrešen, če bodo pomočniki videli v njegovi šoli samo možnost priti do višjega stanu. In četudi se Vidović trudi, da bi jim vzbujal smisel za etične vrednote, vendar je vsak človek do gotove meje egoist in dogoditi bi se moglo, da bi učenci nezavestno pozabili na namen, narediti iz sebe predvsem popolnega človeka. Zato bi bilo dobro, če bi Vidović polagal še večjo važnost na vzgojo človeka za človeka in manj delal za učenost. Seveda so brez dvoma bosanske razmere povsem različne od naših, — Sarajevo je baje najbolj nemoralno mesto Jugoslavije — in je potem morda tem učencem, ki so izšli iz res neizobraženega naroda možno pokazati etične vrednote šele po predhodnji izobrazbi. Mi Slovenci smo v tem oziru bolj izobraženi in izobrazljivi ter so nam etične vrednote brez posebnega poučevanja vredne upoštevanja.

Treba je priznati, da se že pozna v bosanski javnosti vpliv Vidovićeve šole in da se je njegovo stremljenje, vzgojiti človeštvo socialno-etično, razširilo že skoro po vsem svetu. Naj omenim njegov list „Vzgojatelj“, ki je na tem polju svojevrsten, le nekoliko preveč podcenjuje vsako znanstveno in poklicno pedagogiko, a ima kot klicar „Budi čovjek“ vendar brezprimeren pomen in uspeh. Tudi je sklical poleti prvi kongres za etično kulturo, kateri je izrazil željo, da se naj čimprej osnuje etiško društvo za celo državo. Začel je izdajati tednik „Novi čovjek“, da čimbolj razširi svoje ideje med ljudstvo, ki Vidovića zelo pozna in ljubi. Najbolj pa razširjajo njegove ideje učenci, od katerih jih je že mnogo čisto obupalo nad svojim življenjem, a jih je Vidović rešil in pripeljal do človeku primerne življenja. Ti ljudje, zlasti kar je med njimi sedaj učitejev, vzgajajo v resnici mladino za lepše in popolnejše življenje.

Da se vrnemo k šoli! Vidović išče rokodelske pomočnike, delavce in pisarniške ter trgovske nastavljenice, ki so zmožni izobrazbe, pa niso imeli zanjo prilike in išče ljudi, katerim se je zagnusilo življenje in so obupali. Te uničene eksistence zbira on ob večernih urah v svoji šoli, kaže jim smisel in pomen življenja in razvija njihove sile ob srednješolskem

pouku. Poleg tega se pa razgovarjajo o kulturi in njeni zgodovini deloma med šolskimi urami deloma v posebnih urah. Vsak učenec, ki pride enkrat v njegovo šolo, ne zamudi nobenega večera več in najpustejši so tem učencem dnevi, ko ni šole.

Vidovičev pokret, vse ljudi pripeljati do polnosti sil, do zadovoljnega gmotnega položaja, do veselega življenja in ljubezni do bližnjega, se kristalizira v njegovi šoli, ki pošilja vedno novih moči med ljudstvo.

Tako bi morala biti tudi poklicna šola samo prehodna točka, kjer bi se vzbudile vse sile, vzbudil smisel za življenje in odkoder bi potem prihajali veseli, močni ljudje, tvorci življenja. In kakor je Vidovič osebnost, ki žrtvuje vse delo za razširjanje svoje ideje in živi samo za svoje gojence. tako naj bi tudi učitelj postal osebnost, ki žrtvuje vse svoje sile za svoje učence, in prepričan je lahko, da bo imel uspeh in zadovoljnost!

Učitelj — pevovodja.

Stanko Tavšelj.

Veliko zahteva učiteljski stan od človeka, ki čuti v sebi poklic za ta stan in hoče klicu svojega poklica tudi slediti. Vsakemu učitelju je možno, da mora službovati na enorazrednici. Enorazrednica je šola, ki zahteva od učitelja mehke, skoro materinske ljubeznivosti, ker ima v šoli šestletne otročičke, ki prihajajo skoro iz materinega naročja k viru potoka modrosti in različnih znanosti, zahteva odločne doslednosti, da ne samo ohrani, ampak potencira pri starejših učencih ukaželjnost in ker hkratu poučuje tudi ponavljalno šolo, mora biti mož, ki ima globok vpogled v vse to, kar imenujemo življenje, da more odraščajočo mladino pripraviti na raznovrstne boje, ki jo čakajo v vseh mogočih poklicih. Z lepimi, ob pravem času danimi nauki mora učence in učenke obvarovati pred različnimi fizičnimi ali idejnimi sovražniki, ki jih groze moralno ali materialno uničiti, ker šola mora človeka vzgojiti za življenje!

Zato si drznem trditi, da je res pravi učitelj kakor nalašč ustvarjen za pevovodjo. Petje ali glasba sploh je umetnost, ki zahteva od človeka, ki se ji vda, da je mož vseh temperamentov in vseh mogočih kombinacij temperamentov, ki zna svoja čuvstva odvladovati (če jih obvladuje, je torej samoobsebi umevno, da jih mora poznati) in kadar je potrebno, njih vsebino estetsko umerjeno na ta ali oni način podati. Poleg tega pa mora imeti pevovodja tudi lastnost, čuvstva, kakor jih čuti, z vso estetsko bogato vsebino drugim sugerirati in ravno zato je res pravi učitelj rojen za pevovodjo, ker sugestija je pri pouku skoro neobhodno potrebna, četudi je pouk realen. To potrjuje tudi veselo dejstvo, da je danes jako veliko učiteljev v vseh krajih Slovenije, ki na splošno uspešno skrbijo za lepo umetno petje.

Dva faktorja sta predvsem, ki naravnost silita učitelja, da ustanovi pevsko društvo, in sicer: ljubezen do vsega lepega, ki je skoro združeno v petju in ljubezen do mladine, ki je zapustila šolo. Izobrazba učiteljeva mora biti vseskozi estetska, ker njemu je dano operirati z najlepšim in najpopolnejšim materialom, z nežnimi otroškimi dušami. Tudi slikar izraža svoja čuvstva v slikah na platno, a njegov material je mrtev, dočim je, učitelju platno po božji podobi ustvarjena človeška duša, barve pa živa naravnost iz duše izrasla beseda. V lepo otroško dušo more učitelj pač samo lepe podobe vrisati, ki naj tvorijo svetišče in okras svetlišča obenem, po katerem bo učenec mogel priti do Večne lepote. Kako more sedaj učitelj ta svoj umotvor, v katerega je vpodobil ves lepši del svojega bitja vreči med svet, da ta izčrta poteze lepote, dokler je še material voljan in potem vdolbe vanj svojo sliko! Po današnjem ustroju šole zapusti učenec šolo v zanj najbolj nevarnih letih, ko misli, da je on najmočnejši na svetu, da je vse res in lepo, kar vidi in da sme brez lastne škode in odgovornosti ugrizniti vsak sad. Začuti se svobodnega, ko prihaja v življenje in v šoli vzgojen je vaje gledati na vsakem predmetu le njegovo solnčno stran in ima vse za solnce, kar se sveti. Brezvestno je pustiti mladega človeka, da ga šele življenje samo pripelje do spoznanja, da se zlikana medenina bolj sveti, kot s povleko zagnjeno zlato.

Je pa še tretji faktor, ki zahteva, da se učitelj eksponira v javnosti. Učitelj ni navaden državni uradnik, ki mu zadostuje, da ga hvali njegov predstojnik in ceni njegovo delo. Učitelj je duševen delavec, ki je za svoje delo odgovoren državi, ker ga je nastavila, dalje staršem, ker vzgaja njihovo otroke in končno otrokom, ki bodo v poznejših letih ali s pobožnostjo mislili na njegov spomin, ali ga pa kleli. Neizogibno potrebno pa je, da uživa učitelj zaupanje staršev. To zaupanje si bo pa pridobil le, če bo na primeren način razkril staršem svoje zmožnosti. Da je pa to mogoče si mora poiskati stikov s starši, ki pa naj kolikor mogoče večajo njegov ugled. Učiteljstvo na splošno že upošteva potrebo stikov s starši, vendar pa se premalo pazi na način teh in mnogokrat ne upošteva okoliščin, zato mnogokrat poznajo starši učiteljstvo le z veselici ali iz gostiln. Res je, da tudi tukaj lahko daješ zgled, kako se ob takih prilikah dostojno vedeš, vendar boš užival vse večje spoštovanje, če te bo imelo ljudstvo priliko opazovati v teku resnega trudapolnega dela. Zato so nastopi z izvežbanim pevskim zborom najprimernejše sredstvo za stik s starši, kjer jim razkriješ svoje zmožnosti, kjer jim pokažeš, da ne znaš samo snovi predmetov osnovne šole, ampak da znaš tudi izomikati dušo! To mora biti naloga učiteljeva, ker sicer bi bil učitelj lahko vsak absolvent večrazredne osnovne šole, ker obvlada zanjo predpisano učno snov.

Pevsko društvo pa lahko organiziraš na najraznovrstnejši način. Kakor sem že prej omenil, boš po svoji vesti skrbel za mladino, ki zapušča šolo. To moraš organizirati in ker hočeš, da bo temelj in cilj organizacije estetsko moralen, jo boš organiziral v pevskem društvu, kajti

pravilno gojeno lepo, umetniško petje ima v sebi združeno molitev, deklamacijo, dramatiko in glasbo. Tu pa se ti postavi takoj resna ovira nasproti, s katero moraš brezpogojno resno računati, če hočeš, da ne bo uspeh tvojega dela samo ničla, ali celo velik minus. Analiza ustroja pevskega organa nas uči, da nastopi pri mladini teh let (posebno pri dečkih, ker deklice večinoma mutirajo že v šolski dobi) mutacija ali menjava glasu. Z lepimi besedami, z igranjem na katerikoli instrument in s petjem samim navdušiš mladega človeka za glasbo in mu vcepiš tudi trajno ljubezen do nje. Če pa ne paziš na čas, kdaj stopi pevski organ v stadij mutacije, boš skoro gotovo pri vsej dobri volji in blagem namenu ubil mlademu človeku enega najlepših darov božjih — petje! Sedaj se pa umisli v položaj takega človeka. Z besedo in glasbo si mu vлил v dušo ljubezen do petja, uvedel si ga v skrivnosti umetnega petja, ki ga sedaj razume in zna uživati, a v svoji pregorečnosti si mu ubil dar petja. Poslušaj lepo petje, ga uživa, a ko se spomni, da bi tudi on lahko tako pel, če bi imel pravega učitelja, ki bi ob mutaciji pazil nanj, mu pač v duši vzplamti besni ogenj, ki ga težko prikrije, a ker je skrit, tembolj peče! Tudi tvoja duša ne more iti mirno preko očitka, ki ti ga tak tvoj učenec pozneje gotovo, morda samo zaupa, da si bil propovednik prave lepote in ubijalec obenem. Zato mladini od desetega leta dalje ne dovoli glasno peti, še manj pa seveda pri petju kričati. Vendar uporabi ta čas za teoretičen pouk in v nadomestilo žive glasbe jim daj v roke kak instrument, lahko tudi tamburaški orkester, ker s tem jim obenem tudi vežbaš posluh (nedosegljive prednosti pred tem ima seveda violinski orkester, ker izobrazbi fin posluh in vpliva na estetsko izobrazbo čuvstev, a zato zahteva večje inteligence in več — denarja). Da pa ne izgubi pevski organ svoje voljnosti, zato naj mladina tudi poje, a malo in tiho; bolje manj, kot preveč! Vedeti moraš, da je menjava glasu vedno več ali manj očitna in da traja pri nekaterih samo nekaj tednov, pri drugih pa več mesecev ali celo let. Mutacija je pri dečkih bolj očitna, kot pri deklicah in za pokvarjenje kvalitete glasu tudi nevarnejša! Ker se deklice normalno hitreje razvijajo kot dečki, naravno pri njih mutacija tudi prej nastopi. Nastop mutacije je pri deklicah v času od 12. do 14. leta, pri dečkih pa normalno v času od 14. do 18. leta; seveda pa pri obojih izjemoma lahko tudi prej ali pozneje. Vedi, da pri dečkih traja mutacija 2 do 4 leta ali še več in da bodi pri negovanju glasu tudi po mutaciji še jako previden. Uporabi čas mutacije tudi za to, da boš bodoče pevce izvežbal v pravilnem dihanju, ki ga bodo pozneje tako neizogibno rabili. Predvsem pa jih izvežbaj v ritmu najrazličnejših taktovih načinov, ker ritem je podlaga vse glasbe, navzlic temu, da mora včasih pri izvajanju pesmi ali glasbenih del druge vrste ritem popustiti na korist izražanju čuvstev. Glej v svojo korist, da si vzgojiš iz mladine, ki je hodila k tebi v šolo v pevskega društva naraščaj za pevski zbor, s katerim boš imel vsestransko razmeroma malo dela, a boš lahko umetniško dovršeno izvajal tudi težje skladbe.

V pevski zbor pevskega društva sprejmi le ljudi, ki so že izmutirali. Navadno dobiš ob ustanovitvi pevskega društva v roke material, nad katerim bi skoro obupal. Dobil boš več ljudi, ki sploh posluha ne bodo imeli; taki brezpogojno ne spadajo v pevski zbor, ker so prava coklja uspešnemu napredovanju in imaš z njimi tudi obilo truda, ki se pa skoro nikoli ne rentuje. So taki »pevci« tudi prava muka za pevce, ker morajo ti z njimi čezmerno obnavljati težje glasbene odstavke in zato po nepotrebnem zmučijo svoj pevski organ. Zopet drugi so, kadar pojejo, krasen eksemplar za model največ trpečega mučenika, ker v njih obrazu se zrcali vse gorje človeštva. Takemu pevcu pojasni, da petje ni nobeno gigantsko delo, kjer bi ti niti vse tvoje telesne moči ne zadostovale, ampak je lepa, iz mehke poezije izvirajoča umetnost. Pevce mora imeti pri petju prijazen obraz, ne sme napenjati mišic ne na obrazu in ne v vratu ter naj pravilno diha in besede jasno izgovarja. Pri pravilnem petju uporabljamo navadno globoko dihanje in prav redkokdaj le obstransko dihanje, pri katerem se napolni samo prsna votlina z zrakom, nikdar pa ne ključničnega ali klavikularnega dihanja. Pevca ki uporablja ključnično dihanje prav lahko spoznaš po tem, da pri zmanjkovanju sape privzdiguje ramena, stresa zgornji del života in napenja mišice v obrazu in v vratu, kakor da bi se imel vsak hip zadušiti. Takemu pevcu najprej svetuj, da naj poje enkrat pred velikim ogledalom z odprtimi očmi (ker jako pogosto obenem tudi pomežikuje). Če bo enkrat tak pevec tako brez prič občudoval svoje tragično-dramatske spretnosti in zmožnosti, bo pač dovolj prepariran, da bo najpazljiveje sledil tvoji razlagi pravilnega dihanja, ki je prva podlaga pravilnemu petju. Kakor sem že omenil je za pravilne petje neobhodno potrebno globoko dihanje, ki sestoji iz stranskega dihanja in iz dihanja s preponsko mreno. Vadiš pa to dihanje na ta način, da pri vdihu najprej vzbočiš trebušne mišice (upogneš prepono navzdol) in šele potem razširiš prsni koš na vse strani ter vso to, na ta način skombinirano votlino napolniš z zrakom (to je tehnično brez vsakega napora lahko izvedljivo, ker so pljuča silno elastična). Za lepo moduliranje tona je neobhodno potrebna uporaba odmevnih sten ustne dupline in rezonančnih votlin (prsna, žrelna, nosna in čelna), katere uporablja v skladu z izražanjem čustev, ki jih vsebuje besedilo pesmi.

Ko dobiš pevski zbor v roke, najprej grupiraj pevce, in sicer ženske: v soprane (I. in II.), v alte (I. in II.) in v mezzo-soprane, moške pa: v tenorje (I. in II.), v base (I. in II.) in v baritone (tenorski bariton in navadni bariton). Pri tem porazdeljevanju v glasovne skupine pa ne bodi šablonski. Pevske šole navadno predpisujejo za posamezne glasove določene višine, oziroma nižine, do katerih mora pevec peti, ali pa določujejo glasovni obseg za posamezne glasovne skupine. Pri porazdeljevanju pazi le na barvo tona, ki ga ima pevec. Za vsakega tenorista je predpisana višina enočrtnege a, toda ko dobiš pevca prvič predse, se zadovolji, če ti bo zapel lepo brez napenjanja enočrtni f. Tudi za vse druge glasove velja, da ne tiraj pevca takoj prvič do predpisanih višin. Ko si začel s

pevskimi vajami, moraš pevcem najprej odpraviti napake pravilnega petja, potem pa takoj razširjaj njihov glasovni obseg, kajti neizvežban pevec ima navadno glasovni obseg, ki meri le eno oktavo ali pa še manj. Razširjaj pa pevcem njihov glasovni obseg kakor ga potrebujejo; visokim glasovom v višino, nizkim pa v nižino. To dosežeš s tem, da pevec poje skalo vezano navzgor in navzdol ter vsako naslednjo za eno stopnjo više (posebno tenorji, ki rabijo visoke tone; basom pa nižino pridobivaš na ta način, da pojejo le vezano oktave ali pa le posamezne intervale navzdol, višino pa kakor tenorjem!). To stopnuješ do višine, oziroma nižine, katero pevec brez napora zmaguje. Z večjim uspehom razširjajo, posebno glasovni obseg v višino, če pojejo namesto skal vezano sledeče intervale: c, e, g, c, be, g, e, c. Predpisani glasovni obseg, n. pr. za tenorista umevaj, da izvežban tenorist, s popolnim glasovnim obsegom, zapoje od malega d do enočrtnega a (seveda zapoje dober prvi tenorist tudi dvočrtni c ali še višje). Pri razširjanju glasovnega obsega ne zahtevaj višin, katerih pevčev pevski organ še ne zmore, ampak skušaj priti do njih z vztrajnim vežbanjem. Izravnaj pevcem tudi prehode med prsnim in grlnim ter med grlnim in falzetnim tonom. Tenoristi naj uporabljajo tudi falzet (včasih tudi bariton, posebno tenorbariton), posebno v piano-odstavkih.

Kako pa naštudiraj in uvedi pesem sem spisal v lanskem Slov. učitelju št. 9 in v nadaljevanju članka: Učiteljevo izvenšolsko delovanje.

Beseda o deklaraciji.

F. L.

V učiteljski stanovski politiki vlada dolgotrajna idejna kriza. Za odstranitev te krize je prinesel »Učiteljski Tovariš« v letošnji 2. številki na uvodnem mestu »Deklaracijo o bistvu, nalogah in smeri naše stanovske politike«. Deklaracija ima lep namen in zasluži uvaževanje v vseh učiteljskih vrstah. Priznati je njen namen depolitizacije, svobode mišljenja, okrepitev stanovske zavesti, neodvisnost napram vsem političnim strankam in prelomitev tradicije. Omenjam posebej iz deklaracije v pomislek le nekaj odstavkov. III. poglavje, 4. odstavek se glasi: »Vsakemu članu mora biti zajamčena popolna svoboda mišljenja in vesti, izključeno mora biti vsako duhovno nasilje in ne sme organizacija propagirati nobenih idej in teženj, ne kulturno-političnih, ne nacionalno-političnih, ne drugih, ki bi nasprotovale prepričanju enega dela članstva, ali ki bi ustvarjale načelne pomisleke proti vstopu v organizacijo. V VIII. poglavju poudarja deklaracija, da »ne more biti naloga stanovske organizacije, odvracati učiteljstvo od delovanja v drugih organizacijah in društvih, bodisi političnih, kulturnih ali gospodarskih in je njega naloga, v kolikor sega preko

meje ožjega stanovskega programa, samo regulativnega in dopolnilnega značaja.«

Iz teh dobrih izjav v deklaraciji torej vidimo, da se ne nasprotuje prepričanju enega dela članstva. Pomisliti pa je treba z ozirom na dejansko življenje, da se posamezniki enakega prepričanja v svojih kulturnih težnjah tudi lahko organizirajo prej ali slej med seboj, kakor je drugo združenje dovoljeno v državi. Tako je organizirana »Slomškova zveza«. V deklaraciji, v III. poglavju, pa opazimo neko oviro za združenje več organizacij, pri besedah, da se poleg UJU ne more priznati nobene druge stanovske organizacije osnovnošolskega učiteljstva. Ta odstavek kaže, da bi k celotnemu UJU ne moglo pristopiti v celoti »Društvo meščanskošolskih učiteljev«, »Savez hrvatskih učiteljev«, »Slomškova zveza« in morda še kaka druga stanovska organizacija, dasi bi primerno preosnovala svoja pravila. Zaradi tega odstavka bi ne moglo nastati tako razmerje, kakor n. pr. na Primorskem, kjer je Slomškova podružnica v Idriji članica »Zveze slovanskih učiteljskih društev« v Trstu. Taka stanovska zveza je najbolj naravna in zato priporočljiva.

Omenjena deklaracija meri preveč na centralizem, a vsakdanja skušnja uči, da centralizem premalo zadovoljuje mnoge posamezne težnje. Pri šolski in drugi upravi skušamo to dovolj. Začasno oddajanje vsake službe, podeljevanje skoraj vseh dopustov in veliko drugih zadev izpričuje, da je tudi za centralo z bogve koliko uradniki v Beogradu vse to neznosno. Najti je zato pogum za pogoditev neke decentralizacije in dovolitev samoupravnih enot, v katerih je res mogoče kakšno samostojno kulturno delovanje, seveda v primernem soglasju s celoto. Za uvod v večjo konkretnost, ki še ni izražena v deklaraciji, ponavljam predlog zagrebskega oblastnega šolskega nadzornika Ivana Tomašića, ki je bil sprejet na božičnem zborovanju Slomškove zveze: »Ustanovi naj se čimprej močna učiteljska zajednica, v katero imajo dostop vsa obstoječa društva, ki pa tudi po vstopu vanjo ohranijo svojo samobitnost. Zajednica zastopa zgolj šolske in stanovske koristi, ne dotika pa se obiležja včlanjenih društev, niti naziranja posameznikov.«

Za konkretno izvršitev posebne skupne zveze ali organizacije vseh učiteljskih društev je treba — to ve vsak, kdor je imel kaj opravka s takimi rečmi — mnogo podrobnih določb. Brez njih je prepotrebna disciplina nevzdržna. Morebitni predsodek pa, da bi nihče poleg drugega ne smel obstojati v državi, se mora z neko vzgojo vsaj polagoma in ne z nasiljem ublažiti, oziroma mora pri velikih organizacijah pasti. Tak predsodek je preegoističen, je nedemokratičen; zato je bil že prej in je še sedaj ovira vsakega zbližanja in združenja. Vsakdo pa želi, da se resno započeto delo pri poverjeništvu UJU v Ljubljani za realizacijo deklaracije in drugih predlogov vsekako tako nadaljuje, da bo v korist učiteljstvu cele države.

Učitelj in ljudsko zdravje.¹

Če hočemo doseči, da bo naš narod zdravstveno bolj izobražen in tako znal svoje zdravje bolje čuvati kot sedaj, potem je nujno potrebno, da tudi ljudska šola prime za delo v povzdigi ljudskega zdravja. Predpogoj za to pa je, da ima učitelj sam primerno zdravstveno izobrazbo.

Da je dosedaj stalo učiteljstvo z malo izjemo popolnoma na strani in se je za zdravstvena vprašanja našega naroda brigalo le v mali meri, temu je med drugimi vzrok njegova nezadostna zdravstvena izobrazba. Nauk o človeškem telesu je predpisan z dvema tedenskima urama v drugem polletju prvega letnika in higiena z eno tedensko uro v zimskem semestru četrtega letnika učiteljskega. Higienškega pouka je dobil učitelj potemtakem kakih 15—18 ur, če ne odštejemo časa za spraševanje in razne praznike. Da je to na vsak način premalo, je jasno. Poleg tega ne uči predmeta povsod v to poklican zdravnik, ampak se smatra ta predmet za neobdobje. Ako v takih razmerah pri gojencih ni pravega zanimanja, jim tega nikdo ne more šteti v zlo. Treba je pomisliti, da namen ljudskošolske izobrazbe ne sme biti le duševna, ampak tudi telesna stran našega življenja. Učitelj je poklican delati tudi za telesno vzgojo mladine, ki jo uči.

Novi zakon o učiteljskih je v tem pogledu nekaj poboljšal. Zdravstveni pouk bo na učiteljski precej razširjen in prav je tako! Vsi vemo, da se uči na učiteljskih dosti, če ne nepotrebnega, pa vsaj manj potrebnega kot je nauk o zdravju. Nekaj že zaleže ugovor uglednih šolnikov, da bodo gojenci na učiteljskih z novim zakonom preobloženi z učenjem. Dobro, pa naj jim zmanjšajo učenje drugih predmetov, potrebo higienškega pouka pa gotovo prizna vsak! Mislimo si, da je tukaj najmodernejša sodba učiteljev samih, ki priznavajo, da jim je ta predmet skoro popolnoma neznan in o zdravju vedo le toliko kot vsak drug človek, ki v tem ni posebej izobražen. Zato je treba tudi tukaj prijeti po onem sredstvu, ki se je doslej še vedno obneslo, to je po samopomoči. To je edino sredstvo, s katerim so si pomagali drugod in ki bo zaleglo tudi pri nas.

Ta samopomoč naj obsega dvoje: lastno zdravstveno izobrazbo in zdravstveni pouk mladine ter vsega ljudstva. Učitelji naj s privatno pridnostjo poskrbe, da bodo tudi o zdravju res učitelji ljudstva. Opažati je tudi pri posameznih, ki so bili za časa svojega dolgoletnega učiteljevanja postavljeni mnogokrat pred vprašanja iz poglavja o zdravju in bolezni ne da bi mogli nanja odgovoriti, zanimanje za tak pouk, tako o priliki raznovrstnih strokovnih tečajev itd. To spoznanje je našemu učiteljstvu v vsjo čast! Vendar mnogo, mnogo je še učiteljev, ki bi si svoje znanje v tem predmetu lahko še izpopolnili pa tega ne store. Res je, da vsakemu ni mogoče priti v mesto in tam poslušati razne tečaje, predavanja itd. Res

¹ Ta članek ponatiskujemo iz zdravstveno-poučnega lista »Zdravje«, št. 1. Ob tej priliki najtopleje priporočamo učiteljstvu ta list. Stane celoletno 30 Din in se naroča pri upravi v Ljubljani, Zaloška cesta 2 (Higienski zavod).

je tudi, da mi še nimamo dosti knjig, ki bi služile privatnemu študiranju, vendar mnogo je vseeno mogoče storiti! In vsaj tisti, ki jim je mogoče, naj prilike ne zamude.

Gotovo bo učiteljski stan pridobil tudi na ugledu pri ljudstvu, če bo ljudstvo videlo, da se učitelj briga za njegovo zdravje, če bo videlo, da učitelj ne uči mladine samo pisati, čitati itd., marveč uči mladino tudi živeti. In zdravo življenje je več vredno kot vsa učenost. Zakaj bodočnost naroda ni toliko v njegovi učenosti kakor v njegovem zdravju in njegovi naravni odporni sili. **Narod s 50 odstotki analfabeti, je mnogo več vreden kot narod s petdeset odstotki izmozganimi inteligenti.**

Iz dobe naše stanovske tragike.

Ivan Štrukelj.

(Konec.)

Ko smo po padcu PP režima dobili ministra Vukičevića, sem po nasvetu naših gg. poslancev vložil prošnjo, da se mi popravi krivica. Ker nisem bil podrejen prosveti, je moja prošnja srečno prišla v Beograd. Dne 17. oktobra sem se po opravkih mudil v Beogradu. Tedaj sem zvedel, da je moj dekret že podpisan. »Slovenec« je to vest objavil dne 21. X. 1925. To pa je bilo usodno. Proti mojemu zopetnemu imenovanju so nastopili z vsemi sredstvi gotovi ljudje in so tudi uspeli. G. minister Vukičević je medtem odstopil in na njegovo mesto je dne 17. novembra 1925 bil imenovan g. Štef. Radić. Dne 21. novembra je prišel v Ljubljano. Deputacija preganjancev se mu je predstavila. Dne 26. novembra, na rojstni dan našega vzornika Antona Martina Slomška — pa je bil podpisan s kraljevim ukazom moj dekret za upravitelja na Viču. Dobil sem ga dne 19. decembra, t. j. na isti dan, na katerega sem bil v prejšnjem letu razrešen službe na Viču. Dne 23. decembra pa sem zopet prevzel vodstvene posle osemrazredne šole na Viču. Božični prazniki leta 1925 se ne dajo primerjati z onimi leta 1924.

Iz dna duše mi je vrelo — kot še nikoli v življenju: Gloria in excelsis Deo!

II.

Gonja in boj za stanovanje.

Dne 28. prosinca sem nastopil službo v državnem vzgajališču. Pogledi so mi uhajali po razsežnih prostorih, če bi morda ne bilo kje kaj koticov zame in za mojo družino. Zasledil sem bil, da stanujejo v poslopju ljudje, ki z zavodom niso v nikakršnih odnošajih. V precenjevanju demokratske gospode sem vložil prošnjo, da mi preskrbijo stanovanje v zavodnem poslopju. Utemeljeval sem jo na različne načine, med drugim tudi s tem, kako je potrebno, da zavodni učitelji stanujejo v zavodu samem, ker le na ta način se morejo posvetiti v polnem obsegu vzgoji zapuščene mladine, ki je žrtev žalostnih družinskih in splošnih socialnih razmer. Veliki župan ljubljanske oblasti mi je z dopisom z dne 5. maja 1925, S. br. 1533, odbil prošnjo z utemeljevanjem, da v poslopju ni nikakršnega prostora, kjer bi se mi moglo nakazati stanovanje, češ, da bolnica za duševne bolezni, ki je v istem poslopju nastanjena, sama rabi prostora za svoje razširjenje. Še preden pa mi je bila ta prošnja odbita, sem bil

že tudi vložil prošnjo za nakazilo stanovanja na tedanjo stanovanjsko oblast I. stopnje, ki je poslovala na magistratu. Uspeha ni bilo nobenega, le dokaj nepotrebnih potov in stroškov sem imel; a da skrbí še ne omenjam ne.

Koncem meseca maja pa se je stanovanjski urad vsled novega stanovanjskega zakona spremenil v stanovanjsko sodišče, ki je dobilo svoje prostore v bivši šentpeterski vojašnici. Tam smo bili zvedeli mnogoštevilni prosjaki stanovanj, da moramo vložiti nove prošnje, ker prejšnje niso veljale več. Sestavil sem prošnjo, jo nesel na stanovanjsko sodišče in tam so zahtevali novo takso v znesku 115 Din. Dobra duša me pa opozori, da sem lahko takse oproščen, ako se izkažem z ubožnostnim spričevalom. V občinskem uradu na Viču ga dobim. Izpolnjene pa niso bile vse formalnosti. Pošljejo me na magistrat po vzorec, z magistrata nazaj v obč. urad na Vič, z Viča v davkarijo v Ljubljano, od tam zopet na sodišče — skratka: od Poncija do Pilata. K sreči so me bili oskrbeli v zavodu z enim parom novih čevljev, ker sicer bi bil hodil po bosih podplatih. To bo seveda verjel samo tisti, ki je skušal kaj se pravi v sedanji dobi iskati stanovanje. In kolikor bolj smo lezli v poletje, toliko bolj sem se moral žuriti za stanovanje, ker sem vedel, da bode g. Golob, ki je bil imenovan na Vič, prevzel upraviteljske posle s 15. julijem 1925. Pričakoval sem vsak dan ukaza za izpraznitev stanovanja. Dobim ga dne 19. junija. Poslal mi ga je okrajni šolski svet po predsedniku krajnega šolskega sveta, kateremu se je naročilo, da mora biti upraviteljsko stanovanje na Viču do 15. julija izpraznjeno, primerno popravljeno in očiščeno ter na razpolago novemu upravitelju. O izvršitvi tega ukaza je bilo poročati do dne 30. junija 1925. Vzel sem ukaz na znanje, odgovoril krajnemu šolskemu svetu, prepis ukaza pa nesel stanovanjskemu sodišču. Izseliti pa se nisem imel kam. Po preteku enega meseca pa zopet dobim, sedaj že potom županstva, odlok velikega župana z dne 15. julija 1925 S. br. 9210, s katerim se mi obeta in odreja s 15. avgustom deložacija! Takoj sem vložil ugovor in obvestil o tem odloku stanovanjsko sodišče. V ugovoru sem posebno kazal na socialno stališče družine z 10 člani — proti socialnemu stališču samca. Nekoliko vznemirjen sem čakal dan deložacije, t. j. 15. avgusta. Ni jih bilo ne dne 15. ne dne 16. avgusta. Oddahnil sem se, 17. avgusta pa dobim obvestilo, da mi je nakazano stanovanje v Čegnarjevi ulici, obstoječe iz dveh sob in kuhinje. Grem pogledat. Razočaran se vračam. Površina obeh sob in kuhinje meri približno 30 m²! Takoj grem in to stanovanje iz umljivih razlogov odklonim. Hišna gospodinja pa vloži pritožbo na višje stanovanjsko sodišče, ker ji ni šlo v glavo, da morejo toliki družini odkazati dve taki luknji. Dne 19. avgusta, bilo je vročega popoldne, se napotim v mesto. Kar zaslišim, da me nekdo kliče nazaj. S kolesom me je po Tržaški cesti dotekel g. župan in me povabil, da naj se vrnem, ker me čaka pred šolo gospod glavar. Prav neprijetna vest. Vrnem se. Gospod glavar me vpričo g. župana opominja, da se ne brigam za stanovanje, čemur sem odločno ugovarjal. Gospoda župana vpraša, kje bi se v občini dobilo vsaj za prvo silo kakšno stanovanje. Župan odgovori, da za prav nobeno prazno stanovanje ne ve. Glavar pravi na to: »Vem pa jaz za eno. Pri Tribuču je. Pojdemo tja.« Gremo. Gospod Tribuč nam pokaže neko malo, še dokaj čedno stanovanje in odkrito pove, da mene ne mara, ker imam preveč otrok. Gospod glavar ga na vse mogoče načine prigovarja, da bi mi dovolil kar vseliti se, četudi še ni o tem odločalo stanovanjsko sodišče. Gospod Tribuč se končno vda, če dobi v tem oziru pritrdilo predsednika stanovanjskega sodišča, t. j. velikega župana samega. Gospod glavar se odloči, da gre sam k velikemu županu, ki naj takoj skliče kot predsednik stanovanjskega sodišča sejo, da meni nakaže to najdeno stanovanje. Dne 28. avgusta so res imeli sejo in odkazali so meni stanovanje v mestu, ne pa pri g. Tribuču na Glincah. Obveščen pa sem bil o tem še-le sredi septembra. In glej smolo ali pa srečo, sam ne vem, kaj bi rekel. Ko sem si to stanovanje ogledal, sem se silno kesal, ker sem bil to sta-

novanje v prošnji sam navedel in nisem mogel ugovarjati, četudi to stanovanje ni bilo primerno za mojo številno družino. Kupil sem bil, kakor pravijo: »Mačko v vreči.« Ko je potekel rok za pritožbo, sem šel vprašat na stanovanjsko sodišče, če se že lahko vselim. Povedali so mi, da odlok še ni pravomočen, ker se je pritožil moj sokopetent tov. Lavrič, ki je tedaj bil nastanjen v baraki na Mirju. Čakali smo razsodbe višjega stanovanjskega sodišča. V drugi polovici meseca oktobra so se pojavili glasovi v javnosti, da pridem nazaj na Vič. Sedaj so moji nasprotniki pričeli pritiskati na vse mogoče načine, da me spravijo iz stanovanja na Viču. Sredi novembra me je stanovanjsko sodišče klicalo ter zahtevalo od mene, da se vselim ali pa odkazano stanovanje odpovem. Tovarišu Lavriču je bilo med tem časom odkazano drugo stanovanje in je tako postala njegova pritožba brezpredmetna. Ker sem trdno upal, da se mi bode popravila krivica, sem se pa sedaj otepal odkazanega mi stanovanja in dne 30. novembra smo napravili na stanovanjskem sodišču zapisnik, da se stanovanju v Ljubljani odpovem. Sedaj me pa gospodar tirja za stanarino od stanovanja, v katerem nikoli stanoval nisem. 905 Din naj plačam! Stanarino hoče imeti pa tudi gospod Golob in sicer v znesku 1025 Din! Država pa mi bo odtrgala po 125 Din od 1. maja 1924. Zaupam v božjo pomoč, in če On hoče, bom prenesel še te težave.

Pod pero mi silijo mnogi žalostni spomini, preko katerih sem potegnil — brisalo gobo radi »Očenaša«, ki ga molimo vsak dan.

Končno se čutim dolžnega, da na tem mestu zapišem prav iskreno zahvalo vsem tovarišem in tovarišicam, ki so sočustvovali z menoj in z vsemi mojimi soprežanjanci. Mnogi so svoje pravo tovarištvo pokazali tudi v dejanju in odkrili tako svojo plemenito dušo, za kar naj jim Bog stotero povrne. Zahvaljujem pa se tudi vsem drugim, naj so že katerekoli druge stranke, ki so vkljub temu obsojali persekucije, vršече se nad učiteljstvom.

Posebno zahvalo pa naj vzameta na znanje dva odličnjaka čast. duhovskega stanu, ki sta mi v najtežjih dneh, t. j. pred napovedano mi deložacijo dala toliko poguma, da bi bil prenesel tudi ta udarec iz dobe režima, ki je hotel imeti učitelje za hlapce še v letu 1925 po Kristusovem rojstvu.

To in ono.

Iz zbirke šolskega voditelja.

Hribski.

Pedagoški takt pri prostopisnih temah.

Učenci so pisali za prosto spisno nalogo:

»Kaj jemo pri nas doma?«

Učenci so pošteno odgovorili dani jim temi. O nalogi so pripovedovali tudi doma.

Drugi dan pa je dobil šolski vodja pismo približno te-le vsebine: Kaj jemo pri nas doma, vam v šoli prav nič mar! Naj jemo že kar hočemo, vas ne bomo prišli ničesar prosit. Če s takimi traparijami ne prenehate, vam bomo pa mi eno zabelili, da vas bo minilo brskati po naših skledah itd.

Kajne, da je potreben pomislek tudi o prostospisnih nalogah. Pedagoški takt zahteva to.

Pedagozi! Rešite to-le nalogo:

Naša domača družina.
(Prost spis.)

Naša rodbina je zelo velika. Skupaj nas je šest: Milan, Albina, Marija in jaz pa mama in ata. Mami je ime Francka, atu pa Jože. Ata je zelo prijazen; domov pa ne prihaja vsak večer, ampak je pri svoji puncu. Mama mora sama skrbeti za nas. Ata se drugim ljudem hvali, da ne zapusti svoje punce in pravi, da imamo vsega dovolj. Jaz ga imam rada, ker mi da vse, kar prosim. Mamo imam pa še raje, čeprav me večkrat nabije.

Kako iz take zagate? Povejte, pedagozi!
Najboljši odgovor smo pripravljeni objaviti.

Proč s šablono v računskem pouku.

Nenadoma sem bil poklican v četrti razred suplirat. Bil sem tedaj popolnoma nepripravljen. Kaj naj počnem? Pade mi v glavo odrešilna misel: razdeli zvezke in učenci naj prosto računajo — tako kakor sestavljajo proste spisne naloge. Po dveh, treh besedah in že so vsi pri intenzivnem duševnem delu. Še predno je minila ura, že so imeli učenci polno stran računov, ki so jih sami sestavili in rešili. Uspeh v splošnem dokaj zadovoljiv. Spodnji računi pa so mi pokazali duševno plitvost nekaterih učencev, kojim bo moral učitelj posvetiti potrebno pozornost. Vzrok tiči po mojem v tem, ker se v računstvu premalo upošteva samotvornost.

$$\begin{array}{r} 1. \quad 290 \text{ Din } 50 \text{ p} \\ + 394 \text{ Din } 32 \text{ p} \\ \hline \text{Dobil je: } 906 \text{ Din } 18 \text{ p} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 2. \quad 450 \text{ g } 180 \text{ kg} \\ - 640 \text{ g } 20 \text{ kg} \\ \hline 810 \text{ g } 160 \text{ kg} \end{array}$$

3. Rojen sem bil 14. oktobra 1916. Danes je 7. januarja 1926. Koliko sem star?

$$\begin{array}{r} \text{Račun je rešil tako: } 1916 \text{ let } 10 \text{ mes. } 14 \text{ dni} \\ \quad \quad \quad 1926 \text{ let } 1 \text{ mes. } 7 \text{ dni} \\ \hline \text{Dobil je: } 90 \text{ let } 11 \text{ mes. } 52 \text{ dni} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 4. \quad 234 \times 12 \\ \hline 468 \\ 234 \\ \hline 702 \end{array}$$

Poskusite še drugi in prepričali se boste o veliki važnosti prostotvornih računskih nalog, ki naj se gojijo že od prvega razreda dalje. Ob priliki še kaj.

Kultura in književnost.

Zmaga religije. (The victory of religion.) Pred kratkim je izšla na Angleškem interesantna knjiga Lorda Balfoura z naslovom: *Veda, religija, realnost*. Ta knjiga bo brez dvoma napravila velik vtis na vsakega mislečega človeka. — Lord Balfour pravi v uvodu, da so bili vsi tisti, ki so prerokovali že pred 50 leti, da bo vera kmalu nadomeščena z znanostjo — razočarani. Minulo je pol stoletja in pogledjmo rezultat njihovega prerokovanja! Ne samo, da vera ni izginila, ampak njene relacije do znanosti so veliko boljše na koncu te dobe kot pa so bile pred 50 leti. In vendar nikakor ne moremo reči, da je znanost od takrat nazadovala, ampak, nasprotno, je od takrat napravila velikanski korak naprej. Nadalje govori o »Bibliji«. Pravi, da je biblija na vsak način inspirirana. Če se ji očitajo pogrški v znanstvenem pogledu, treba pomisliti, da se ona niti ne briga niti se more brigati za napačne predpostavke znanosti, ki jih sploh še ni bilo. — O čudežih pravi sledeče: Naš razum gleda na vse, kar je nad našim razumom, z nezaupljivostjo in znanost temu sledi. Toda to še zdaleka ni filozofična (špekulativna) trditev, da so čudeži nemogoči, ker rušijo naravni red. V zaključnem eseu je pisatelj nekoliko pesimist. Današnja civilizacija — pravi —, ki se kaže v nakupičenju znanja, mehaničnih naprav, tovarn itd., ni prijazna verskemu naziranju. Vsekakor pa je končan prepad med vero in znanostjo in religija je zmagala.

Potreba zasebnih šol v Italiji. Vatikanško glasilo »Osservatore Romano« od 14. oktobra l. l. se peča z zasebnimi šolami in pravi: Vzgoja ljudstva je vsekdar in povsod temelj vsega socialnega reda in država ima dolžnost in interes, da se ta vzgoja ne zanemarija, da ne nazaduje, da ne degenerira. Če se ji v tem prizadevanju — in četudi bi bila vzgoja specifična in direktna funkcija države — pridružijo še druge sile, da olajšajo dosego tega cilja v čim najpopolnejši meri, se morajo te sile sprejeti, pospeševati, varovati kot dragocena pomoč za kulturni napredek dežele, ne pa da se sumničijo in preganjajo. Država naj le ljubi in neguje svoje šole. Toda kdor hoče, da šola napreduje in prospeva, je ne sme urejati po svoji lastni volji, marveč mora nje-

nega duha, njeno ureditev, njen pouk kolikor najbolj mogoče približati veri, čustvovanju, moralnim in kulturnim težnjam ljudstva; še več, šola mora biti najzvestejši tolmač ljudskega mišljenja in čustvovanja. To je katoliška zasebna šola vedno bila, od tod njen uspeh.

Almanah Luči 1905—1925. Pod tem naslovom je izšla v Zagrebu jubilejna (dvojna) številka »Luči«, glasila »Jugoslovanske katoliške dijaške lige«. Zvezek je posvečen zagrebškemu nadškofu dr. Antonu Bauerju, čigar sliko prinaša na prvem mestu. Vsebina je lepa in bogata: Dr. Janko Šimrak: Temelji našega pokreta; J. M. Ujević: Nakon dvadeset godina; dr. A. Juretić: Naša socialna orientacija; Nekoliko stranica iz moга dnevnika: biskup dr. Josip Srebrnič: Značenje svečenika u katoličkom pokretu s posebnom primjenom na Hrvate; Petar Grgec: Šta da očekujem od budućnosti? — Dr. Petar Rogolja; dr. Fra Petar Grabić: Katolici prema državnom i crkvenom suverenitetu; K. Kristić: Cjelovito shvaćanje života; dr. Ljubomir Maraković: Naša književnost. — Dragan Augustin Dujmušić; Anka Nikolić-Šop: Žena i naš pokret; dr. I. Protulipac: Naš orlovski pokret; Manlio Carnozza: Umjetnički profil G. Papinija; I. Merz — Dj. Gračanin: La vie et l'oeuvre d'un grand prélat de Yougoslavie (Mgr. Antoine Mahnić); Danica Bedeković: Naš ženski pokret; dr. A. Mahnić: Naš odnošaj prema pravoslavnima. To bi bili glavni ideološki in strokovni članki. Obilo je zastopano tudi leposlovje, kjer bo Slovence posebno zanimal odlomek iz še nenatisnjene knjige »Ratne uspomene« Petra Grgeca: Oproštaj sa sočanskom frontom. Dalje prinaša almanah slike vseh odličnejših delavcev hrv. kat. dijaškega gibanja. — Almanah toplo priporočamo! — Naroča se: Jugosl. Kat. Dj. Liga, Zagreb, Pejačevićev trg 15, I. Stane 30 Din, vezan 60 Din.

Zvuci Osame. Pod tem naslovom je izdal večletni urednik »Luči« gosp. Ivo Horvat zbirko lirskih pesmi. Cena 12 Din. Naroča se pri uredništvu »Luči« v Zagrebu, Pejačevićev trg 15/I.

»Luč«, glasilo hrv. katoliško-narodnega dijaštva; uredništvo in uprava v Zagrebu, poštni predal 109; naročnina za dijaške 50 Din, za ostale 60 Din. — V 1. številki 21. letnika pravi uredništvo, da hoče biti list kolikor mogoče splošno zanimiv in aktualen. List je prešel popolnoma v dijaške roke in je tudi gmotno odvisen zgolj od dijaštva. Na čelu prinaša kot geslo Mahničeve besede: »Edinost in slogo moramo v našem taboru vzdržati za vsako ceno. Rušiteljem edinosti in sloge moramo zagrmeti s sv. Pavlom: Maran atha! Anathema! Uvodnik poziva krepko »Na posao!«

Slede članki: Katoličko dijaštvo in hrv. kat. društvo; Studentski tjeđan u sv. godini; Borba protiv kat. školstva; Slavenski blok i. dr. Poseben oddelek je določen za žensko kat. dijaško gibanje.

»Uzgajatelj«, časopis za socialno-etičko poboljšavanje društva, izdaja direktor prosvetno-vzgojne šole g. Miljenko Vidović. Izhaja mesečno na 64 straneh in stane celoletno 100 Din. Naslov: Sarajevo, Aleksandrova 113. Objavlja članke raznih avtorjev o moralni krizi naše dobe in o delu za izboljšanje moralno-socialnih razmer. — »Novi čovjek«, tednik iste tendence, namenjen najširšim slojem ljudstva in je zlasti v Bosni in Dalmaciji zelo razširjen. Izhaja tedensko in stane 80 Din letno. Naslov isti: Sarajevo, Aleksandrova cesta 113. — Geslo vsega pokreta je »Budi čovjek«.

Estetika, spisal dr. France Veber. Psihološki in normativni temelji estetske pameti. XVI + 344 str. 8°. Publikacija »Znanstvenega društva za humanistične vede v Ljubljani«. Natisnila in založila Zvezna tiskarna in knjigarna v Ljubljani 1925. Splošna knjižnica — znanstvena zbirka št. IX. Cena broš., 150 Din, vez. 162 Din. V pričujočem delu podaja avtor najprej psihološko ozadje estetskega človeškega udejstvovanja, ki mu sledi tudi tu poizkus estetike kot posebne logike, kot logike estetskega čuvstvovanja. Uvodne misli se pečajo s predmetom in načelnim delokrogom estetike. Prvi del je psihologija elementarnega estetskega doživljanja, drugi del pa psihologija kompleksnega. Tretji del je normativna estetika, pojmovana kot logika estetske pameti. Četrty del prenaša dobljene izsledke na problem umetnosti, podaja nje definicijo in psihološki izvor, nje klasifikacijo in mesto v kulturnem in splošno biološkem razvoju človeštva. Knjigi je pridejan tudi izčrpen stvarni register. Naroča se delo pri založnici Zvezni knjigarni v Ljubljani, Marijin trg 8.

Knut Hamsun, Glad, poslovenil Fr. Albrecht. Splošna knjižnica št. 58. V Ljubljani 1925. Založila Zvezna tiskarna in knjigarna. 240 strani. Cena broš. 32 Din, vez. 40 Din. Ta pripovedni spis znanega nordijskega pisatelja je čisto svojevrsten po vsebini in načinu pripovedovanja in odkriva čisto nove strani človeškega življenja. Nit povesti je v par besedah ta-le: Kruta usoda pisatelja in novinarja, ki ga idealizem in dobro srce, pomanjkanje energije, pa čut do trpečega sočloveka pritirajo do neizprosne pomanjkanja in muketrpnega glada v vseh fazah, do telesnega in duševnega izčrpanja. V najmanjših, pa zanimivo in pomembno izbranih podrobnostih riše pisatelj posamezna dejanja in njih posledice, v posebnem pretresujoči položaj, v katerega se čedalje bolj pogreza junak. Glad, mraz in najhujše pomanjkanje izčrpavajo trpina v vseh stopnjah do nezvesti. Razvoj dejanja je tako plastičen in učinek opisovanja tako pretresujoč, da glo-

boko gane bravca in nehoče vzbudi njegovo sočuvstvovanje; poleg tega je roman podan v dobrem, gladkem, za slovensko uho blagodonečem prevodu.

Daniel De Foe: Robinson Crusoe. Za slovensko mladino priredil Vladimir Levstik. Z barvno naslovno sliko in 7 celostranskimi ilustracijami po izvirnih risbah Rajka Šubica. Založila Kleinmayr & Bamberg, d. z. o. z., v Ljubljani. Cena broširanemu izvodu 28 Din, vezani knjigi 32 Din, s pošto 3 Din več. Ako je v besedah nemškega pesnika, da je »najboljše pač dovolj dobro za mladino«, le količikaj resnice, potem smemo ceniti slavno zgodbo o Robinsonu nad vse knjige tega sveta. Mladež vesoljne zemeljske oble je oddala zanjo svoj glas in priča zanjo leto za letom, vsak dan iznova. Ni ga kulturnega jezika, na katerega »Robinson Crusoe« ne bi bil preveden, ni ga pismenega človeka, ki ne bi prišteval te divne knjige med najdražje spomine svojega detinstva. Še odrasli je ne moremo odpreti, ne da bi nas iznova uklenila v svoj čar. Nič čudnega ni tedaj, da je »Robinson Crusoe« od svojega prvega pojavljanja med Slovenci tudi naši mladini in našemu ljudstvu brezprimerno ljub in drag. Od stare Cafove in Parapatove izdaje pa do raznih bolj ali manj neuspešnih priredb iz novejših in najnovejših dobe je romal med narod v mnogih desetisočih izvodov. Založba Kleinmayr & Bamberg, d. z. o. z., v Ljubljani se je lotila naloge, podati to književno veledelo vendar še enkrat v res vzorni izbiri in času primerno dovršeni jezikovni obliki. Njena izdaja »Robinsona«, ki je prišla te dni na trg, je v tem pogledu prava mojstrovina odličnega pisatelja in prevajalca Vladimira Levstika in mimo tega še ilustrovana z izvirnimi risbami Rajka Šubica. Roditelji, ki hočejo razveseliti svojo deco z »Robinsonom«, ter šolske in ljudske knjižnice, ki ga žele nabaviti, se zdaj ne bodo mogle več pritoževati, da dobrega slovenskega »Robinsona« ni. Zabeležiti je treba tudi to, da je Kleinmayr-Bamberg-Levstikova izdaja s svojimi 162 stranmi srednje osmerke doslej najobširnejša v slov. jeziku. Cena je spričo tega skrajno nizka. Lepo in vsebinsko dragoceno knjigo priporočamo kar najtopleje za božična in novoletna darila; dobi se po vseh boljših knjigarnah ali pa neposredno pri založništvu Kleinmayr & Bamberg, d. z. o. z., v Ljubljani.

Za alkohol in stanovanje. Trboveljski občinarji so izdali l. 1924 trinajst milijonov dinarjev za alkoholne tekočine, to bi bilo ravno za 260 stanovanj, vsako po dve sobi, kuhinjo in kopalnico. Pustite torej alkohol, ki podpira stanovanjsko mizerijo ter se združujte v produktivne stavbne zadruge! — (Zdravstveno-poučni list »Zdravje«.)

Glasnik Podmladka Rdečega križa. Letnik V. št. 5 ima med drugo vsebino sledeče krajše članke: Srbski patrijarh Dimitrije, Zublja božične noči, Ikona Svetog Save, Oslobođenje i Ujedinjenje, Ne pluj na pod, Sveti Sava i orač i tkalja, Milosrde, Fra Andrija Kačić Miošić, 125letnica rojstva dveh slovenskih veljakov, Josip Juraj Strossmayer, Porijeklo i mladost biskupa Josipa Jurja Strossmayera, Izveštaj o ferijalni koloniji na Dovjem, Listek iz naše povesnice, Jela, Delo PRK v tujini in v domovini, Dva prosvetitelja, Smrt Sv. Save in druge pesmi.

Zoper pornografično literaturo v Avstriji. Avstrijska vlada je pričela najenergичnejše pobijati to literaturo. V zakonskem načrtu so sledeče glavne določbe: Ustanovi se cenurno mesto, obstoječe iz enega sodnika kot predsednika in štirih strokovnjakov. Komisija presoja po lastnem preudarku. Če se izrečejo trije člani za to, pride delo na indeks. Take knjige se ne smejo po vsej državi niti anonisirati niti razstavljati po trgovinah in je vsaka kolportaza prepovedana. Osebam pod 18 leti se ne smejo niti brezplačno prepuščati. Tudi tretje osebe jih ne smejo nabavljati za mladino pod 18 leti. Če pride tekom enega leta dve knjigi, ki sta bili kje anonisirani na indeks, pride dotična tiskovina za dobo treh do dvanajst mesecev sama na indeks. Prestopki se kaznujejo z denarnimi globami do 1000 šilingov. Namenoma zagrešena dejanja se kaznujejo z zaporom do treh mesecev ali pa z denarno globo do 5000 šilingov in tudi več. Vlada utemeljuje ta ukrep s tem, da so ostala druga sredstva brezuspešna.

»Naš čolnič«, glasilo goriške Prosvetne zveze, centrale izobraževalnih društev na Goriškem. Ta velevažni list priporočamo vsem našim prosvetnim društvom, knjižnicam in posameznikom. Uprava je v Gorici (Gorizia), Via Mameli 5, in stane za Jugoslavijo 13 lir ali 30 Din. Po dopisnici se naroči list, po položnici pa se pošilja denar v dinarjih. Ločene brate moramo vsestransko podpirati, posebno pa liste onstran meje. Z ozirom na to je podpirati Goriško Mohorjevo družbo in »Koroškega Slovenca«.

Za Srpsko književno zadrugo. Prosvetno ministrstvo je naročilo vsem podrejenim organom, da pomagajo širiti med narodom Srpsko književno zadrugo, ki je podobna ustanova, kakor naša Mohorjeva družba ali Družba sv. Jeronima med Hrvatji. Prav bi bilo, da bi ministrstvo kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev istočasno priporočalo vse tri ustanove.

Jahresbericht 1925. Letno poročilo Herderjeve zaloge v Freiburgu (Breisgau) ima okoli 300 naslovov in imen o delih temeljitega pomena. Znanstvena literatura, verski spisi, zdravstvo, zgodovina, kulturna zgodovina, arheologija i. dr. v krasnih izdajah. Mladinski spisi imajo mnogo zakladov za

bodočnost. Priporoča se »Der kleine Herder«, ki obsega 1532 strani s 50.000 članki in 4000 slikami. Letno poročilo v nemškem jeziku se pošilja na zahtevo brezplačno. Sklicevati se je na Slomškovo zvezo.

Pesmarica I. Zbirka pesmi za nižjo stopnjo osnovne šole kakor tudi za otroške vrtce. H. Družović. Ljubljana. Drž. založba šolskih knjig in učil. Cena 16 Din. 72 strani.

Naš znani metodik petja, prof. H. Družović, je L. del svoje pesmarice temeljito predelal in znatno pomnožil ter nam ga nudi sedaj v prav lični knjižici.

Vsebinska obsega predvaja za petje, pesmi, pesmi v igrah in metodiške vaje. Pesmi nastopajo tako, da obsegajo najprej samo pet tonov, potem šest, osem, devet in naposled enajst tonov. Iz prejšnjih izdaj so ostale skoro izključno le take pesmi, ki jih otroci radi pojejo, vse druge pa so odpadle. Na njih mesto je stopilo mnogo novega gradiva, ki je skrbno izbrano in dobro pripravljeno tako glede na vsebino kakor na melodijo. Kako natančen je bil sestavatelj pri presojevanju pesmic, se vidi pri pesmi »Kovač«, ki je imela v prejšnji izdaji drugo, otrokom manj prikupljivo melodijo, tu pa je zopet Nedvedova, ki je skoro že ponarodela. Učitelj na nižji stopnji bo odslej zopet lahko prepeval s svojo dečo, rada se bo oprijela ljubkih in melodijskih pesmic.

I narodna pesem je prišla do veljave, kolikor pač sodi na to stopnjo. Mnogokrat se zahteva kar tako tja v en dan, naj se pojejo po šolah samo narodne pesmi. — Kdor pa razmotriva stvar natančneje, pride kmalu do spoznanja, da to ni tako lahko izvršiti, kajti kjer bi bilo besedilo dobro — kar je le redko kje —, tam so težkoče z melodijo, navadno pa je besedilo takšno, da ne spada v šolo. Osebito za nižjo stopnjo je izredno težko dobiti res primernih narodnih pesmi za šolsko mladino. Kar se je dalo v tem oziru storiti, to je prof. Družović v tej knjigi storil.

Igralnih pesmic je precej, bilo bi jih pa lahko še več, zakaj otroški vrtci silno po njih poprašujejo. Osebito primanjkuje koračnih pesmic. Na to bo treba še misliti ali pri novi izdaji pesmarice ali pa bi bilo dobro, da bi izdajatelj te pesmarice mislil na posebno pesmarico za otroške vrtce.

V metodiških vajah je posebno važna vaja v razločevanju tonov glede na višino, saj je v naših elementarnih razredih vedno več otrok, ki nimajo dovolj razvitega muzikalnega posluha. To izvira iz tega, ker izgineva navada, da bi matere, sestre i. dr. pri delu prepevali in tako otrok jedva čuje petje v predšolski dobi. Če pa učitelj take sistematične vaje zanemarija, se deci razvija posluh prepočasno ali pa sploh premalo.

Pesmarica pomenja korak naprej v naši pevski literaturi. Gotovo bo pomagala vzbuditi v naših malčkih ljubezen do lepe pesmi in do petja vobče. Fr. Fink.

Pevec. S številko 11/12 je dovršil »Pevec« peto leto svojega obstoja. V uvodnem članku »Ob petletnici« govori A. Dolinar o namenu, ki si ga je zastavil list ob svoji ustanovitvi in podaja kratek pregled kako je vršil svojo nalogo. Cilj mu je: biti v vseh člankih praktičen in poljuden, premostiti tisti prepad, ki zija med ljudstvom in glasbenim razvojem: muzikalno umetnost logično, po stopnjah zanesti med narod, jo tolmačiti, buditi zanimanje in ljubezen do nje: skratka jo popularizirati. Hoče torej biti pravi ljudski list, ki nudi teorijo v svojih člankih in prakso v ličnih pevskih prilogah. List priporočamo in želimo, da bi se kar najbolj razširil po slovenski domovini in izven nje. Naroča se pri upravi v Ljubljani, Miklošičeva cesta in stane letno 30 Din. Kakor sporoča uprava, izide prva številka za l. 1926 začetkom februarja.

Knjige Družbe sv. Mohorja za l. 1925. Naročniki so prejeli sledeče knjige: 1. Kalendar za leto 1926. 2. Apostoli Gospodovi. II. del. 3. V graščinskem jarmu (Slov. Večernic 78. zv.). 4. Božji mejniki. 5. Travnishvo, drugi (zadnji) snopič. 6. Solnce in senca. 7. Poljudna kemija. Na tem mestu opozarjamo posebno na Jakličovo povest »V graščinskem jarmu«, ki se godi v dobi tlake in kaže lepo sliko iz slovenskega narodnega življenja. — Mohorjeva družba zasluži, da jo vsak Slovenec podpira. Vpisovanje se vrši do prvih dni meseca marca.

Kamposteljski romarji. Pevska igra v treh dejanjih. Libreto P. Hugolin Sattnerjeve opere »Tajda«, Spisal dr. Ivan Pregelj. V Ljubljani 1925. Založila Jugoslovanska knjigarna. Cena 10 Din. Ime dr. Ivana Pregelja je znano širom slovenske domovine. Pisatelj »Plebanus Joanesa« in »Boğovca« je narejen za vse dni in zato je prav, da se je tak mož lotil nelahke naloge, da napiše libreto za slovensko opero. Libreto napisati ni lahka stvar. In svetovna literatura pozna več dobrih dram, kakor pa dobrih libret. Libreto zahteva lirskih vložk, dramatične napetosti, bogatega, pestrega in zanimivega dejanja, kratkost in preciznost izraza dialogov, a kljub temu ostro karakterizacijo. Moj Bog, to ni malo! Snov naj ne bo izrabljena in naj diši po domači grudi in naj ustreza tudi povrh vsega še zahtevam odrske učinkovitosti. Pregeljevi Kamposteljski romarji so v bistvu romantični, v jedru slovenski, v izpeljavi skicirani in v slogu koncizni, v dejanju prebogati, odnosno prenatrpani, v karakterizaciji ohlapni. Mistika veže dejanje za dejanjem, molitev in živa vera je dominantna igre in glavna misel: »A Bog oči mu vzel, in dal, ko se je prav kesal« str. 61. Zato bo igra prav došla tudi podeželskim odrom, ki ne bodo hoteli pitati svojega občinstva za brezvsebinskimi teatralnostmi. Vloge niso težke, ker so naravni značaji risani okvirno, tako da se bo igralec lahko iz svojega izživel na odru. Samo napad morskih razbojnikov na ladjo

»Santa Fé« se bo moral izvršiti za kulisami, ker bo sicer težko uprizorljiv na malih odrih. Igra bo našla svojo pot med Slovenci. Zakaj »Tajd, Erazmov, Jurijev in Sever« se naš narod ne bo naveličal gledati, ker so kri njegove krvi. Posebno ugajal bo zbor, ki se prepleta v drugem in tretjem dejanju v obliki grškega kora, zdaj svarilno, zdaj bodrilno, zdaj proseče, zdaj grozeče. Ne trdimo, da spadajo Kamposteljski romarji v visoko literaturo, pač pa bodo lepa cvetka v mistični gredici žive vere našega naroda.

Matematični kotichek.

Zbira M. J.

Milijon. Beseda je italijanskega izvora in pomeni prav za prav veliki tisoč. V srednjem veku je predstavljala ta beseda 10 ton zlata, a za vsako tono se je računalo 100.000 novcev. Bilo je to premoženje le zelo, zelo redka stvar. Dandanes pa vsepovsod in nemalokrat govorimo in slišimo o težkih milijonih; pri tem se pa navadno niti od daleč ne zavedamo, o kakšnih množinah da govorimo.

Recimo, da nam umre tam v Ameriki bogata teta in nam zapusti premoženje, ki znese v našem denarju baš en milijon dinarjev. To dedščino torej dobimo izplačano in sicer v samih desetdinarskih bankovcih. Zdaj bomo seveda šteli, če smo dobili vse. In če smo v tem štetju tako izvežbani, da v eni uri lahko preštejemo 3000 bankovcev in če pri tem poslu zdržimo po 11 ur na dan, tedaj bomo gotovi s štetjem v treh dneh. Če bi pa dobili to zamišljeno dedščino v endinarskih bankovcih, bi šteli baš en mesec. — Zdaj si pa mislimo milijon teh endinarskih bankovcev položenih drugega za drugim po železniški progi. Dobili bi rdečkasto liso 105 km, to je od Ljubljane gl. kol. do Semiča na Dolenjskem. Ali če bi jih zložili drugega vrh drugega in jih močno stisnili, tako da jih pride 10 na 3 mm debeline, potem bi imeli pred seboj mogočen steber, visok 300 metrov.

No, ni baš malenkost! Kaj nam predstavlja šele milijarda, bilijon, trilijon itd.? Pa prihodnjici o tem!

Hitro množenje. V 1. lanskim številki (na str. 11) smo govorili o tzv. veliki poštevanki. Videli smo, da ni nobena posebna umetnost znati hitro na pamet zmnožiti produkt dveh dvoštevilčnih števil; treba je le poznati razne prikrajške in par pravil ter se malo vaditi, pa postanemo računarji, ki ne rabimo za nekaj računov kar cele pole papirja.

Dvoštevilčna števila, ki se njih enice dopolnjujejo v 10, zmnožimo po formuli:

$$(a + b)(a - b) = a^2 - b^2. \text{ N. pr.:}$$

$$\begin{aligned} \text{a) } 47 \times 53 &= \\ (50 - 3) \times (50 + 3) &= 50^2 - 3^2 = 2500 - 9 = 2491 \\ \text{torej je } 2491; \end{aligned}$$

- b) $29 \times 31 = 30^2 - 1^2 = 899$;
 c) $82 \times 58 = 70^2 - 12^2 = 4756$.

Če pa imata oba faktorja iste desetice, je boljši oni način, ki je naveden na strani 11 pod č), d), e) in f).

Večja dvoštevilska števila, ki so blizu 100 ali ki je od njih vsaj eno število večje nego 90, je množiti po nastopnih primerih:

- č) $96 \times 83 =$
 $96 + 83 = 179, 179 - 100 = 79$
 $(100 - 96 = 4) \times (100 - 83 = 17) = 68$
 torej je 7968;
 d) $89 \times 89 =$
 $89 + 89 = 178, 178 - 100 = 78$
 $11 \times 11 = 121$
 torej je 7921;
 e) $91 \times 97 = 9118$;
 f) $85 \times 91 = 7615$.

Precej poznana pa je metoda razstavljanja multiplikatorja na dva ali več enoštevilskih faktorjev, n. pr.:

- g) $29 \times 32 = 29 \times 4 \times 8 = 116 \times 8 = 928$;
 h) $427 \times 48 = 3416 \times 6 = 20496$;
 i) $593 \times 66 = 6578 \times 6 = 39468$.

Heronovi trikotniki se imenujejo tisti trikotniki, ki je njihova ploščina po formuli

$$p = \sqrt{s(s-a)(s-b)(s-c)}$$

izražena z racionalnim številom. Tako so n. pr. Heronovi trikotniki ti-le: 1. $a = 13, b = 14$.

$c = 15$; 2. $a = 37, b = 20, c = 51$; 3. $a = 37, b = 15, c = 44$; 4. $a = 20, b = 15, c = 25$. V prvem primeru je namreč ploščina

$$p = \sqrt{21(21-13)(21-14)(21-15)} = \sqrt{7056} = 84,$$

v drugem pa $p = 306$ itd.

Naloge. 1. Evo ti dva vrča; eden drži 5, drugi pa 3 l. Pojdi k vodnjaku in mi prinesi točno 7 l vode, ne več in ne manj! (Rešitev: Napolni najprej večji vrč, nato pa iz njega izlij toliko vode v manjšega, da bo le-ta poln. Iz manjšega vrča potem vso vodo izlij proč in vlij vanj vodo, ki ti je še ostala v večjem vrču. Zdaj pa napolni znova večjega, pa imaš $5 l + 2 l$.)

2. Na mizi so tri steklenice; 8 litrska je polna vode, 5 in 3 litrska sta pa prazni. Kako moreš s pomočjo teh steklenic razdeliti 8 l vode, ki je v največji steklenici, na točno dvakrat po 4 l? (Rešitev: 8, —, —; 3, 5, —; 3, 2, 3; 6, 2, —; 6, —, 2; 1, 5, 2; 1, 4, 3; 4, 4, — ali pa tudi drugače.)

3. Kupil sem več srečk po 10 Din. Na 4 srečke nisem nič zadel, na vsako ostalo pa sem dobil po 32 Din. Koliko srečk sem kupil, če sem končno za 48 Din na dobičku? (Rešitev: 8 srečk.)

4. Polž bi rad prišel na 1,85 m visok zid. Prvi dan preleze 80 cm, a vsak naslednji dan 5 cm manj. Vsak večer pa zdrči za 45 cm nazaj. Kdaj je na cilju, če začne s potovanjem v ponedeljek zjutraj? (Rešitev v nedeljo zvečer.)

Društvena in stanovska kronika.

Okrožnica.

Veliki župan ljubljanske oblasti.

P. br. 793.

Ljubljana, dne 9. januarja 1926.

Vsem ravnateljstvom srednjih, meščanskih šol, učiteljišč; ravnateljstvu narodnega muzeja, gledališča in licealne knjižnice; ravnateljstvu gluhonemnice, drž. vzgajališča v Ljubljani; vodstvu šole za slepe v Kočevju; vsem srezkim poglavarjem za podrejene osnovne šole v ljubljanski oblasti; mestnemu šolskemu svetu v Ljubljani.

I.

Ko Vas ob svojem nastopu pozdravljam, Vas obenem prosim sodelovanja.

V prvi vrsti potrebujemo miru, da moremo vršiti svoj posel nemoteno in zdržema; zakaj veliki slovanski učitelj Masaryk pravi, da se znanost težko pridobiva in težko prebavlja. S poddržav-

ljenjem šolstva je relativno rešeno gospodarsko vprašanje učiteljstva, kolikor to dopuščajo povojne razmere, ki seveda še niso uravnane. Ni pa še rešena naša duševna svoboda, ki je isto tako potrebna za mirno delo pri vzgoji in pouku kakor gmotna neodvisnost. Učiteljstvo moramo vrniti šoli ter ga osvoboditi od pritiska na levi in desni, ker pripadamo kot vzgojitelji vsemu narodu in vsem stanovom brez razlike strankarstva. V okviru zakonov in naredb nastopajmo kot stan, ki ne more in ne sme služiti posameznikom. Ako damo državi, kar je njenega, ako puščamo cerkvi, kolikor ji upravičeno pripada, ako spoštujemo, kar tvori bistvo našega naroda, potem smemo zahtevati, da ostanemo zvesti sami sebi: svojo duševno svobodo, svojo osebnost moramo braniti proti vsakomur; zakaj Cankarjevi »Hlapci« naj bi bili samo še žalosten

dokument preteklosti, ki naj bi se v narodni državi ne ponavljal nikdar več.

Čeprav smo vzgojitelji vsega naroda, vendar moramo upoštevati potrebe njegovih različnih plasti, zato se bomo po mestih ozirala na življenje meščanstva, po kmetih na kmetstvo in po industrijskih krajih na delavstvo. Naše prvo in glavno delo je v šoli, kar je naš življenski poklic. Vzgojno delo za učečo se mladino v šoli in izven nje je treba centralizirati, ker ni smotno, da se trošita denar in trud za razna društva in časnike, če imajo isti namen. Najti bo treba središče, kjer se naj združuje vse, kar ustvarja nov rod: boj proti alkoholu, nikotinu in razuzdanosti so najvažnejše točke našega prizadevanja, ker vsi čutimo, da moramo zlasti srednješolsko mladino iz njenega igračkjanja in veseljčenja vrniti zopet k delavnosti, rednosti in treznosti. Ne more nam biti vse eno, kakšne so javne predstave, ki jih ponujata mladini gledališče in kino, kakor je treba tudi smotno voditi dijaške knjižnice, kjer mora veljati načelo: manj čitanja, a tisto izbrano! Ako bi imel kdo morebiti z umetniškega stališča pomisleke proti takšnim smernicam, tega opozarjam v tem pogledu na vzgojo mladine pri starih Grkih, kakor nam jo je pokazal Aristoteles v »Politiki«. In stari Grki so bili umetniški narod prve vrste!

Če poudarjam temeljni poklic učiteljstva, nečem prezirati vpliva, ki ga more imeti učitelj-vzgojitelj na ljudstvo izven šole in sicer v gospodarskem in kulturnem pogledu. Kdor se čuti telesno in duševno sposobnega za ta posel, naj ga opravlja, kjer koli se mu nudi prilika in kolikor mogoče ne glede na strankarsko pripadnost. Naj pomaga ljudstvu s svetom in z dejanjem, a tako, da ne trpi pri tem škode šola; posebno naj bodo moški delavni pri povzdigi kmečkega gospodarstva, a ženske naj bodo svetovalke in učiteljice pri kmečkom delavskem gospodinjstvu. Kolikor je pri nas še treba boja proti analfabetstvu, ga vršimo zlasti pri starejših in pri oni mladini bolj oddaljenih krajev, kjer je reden pouk otežkočen.

Nekaj drugega je politično udejstvovanje učiteljstva. Ne da bi hotel kratiti njegove politične pravice, mislim, da bodi tudi to delovanje v skladu z značajem vzgojitelja, ki mora biti pomirjujoč živelj med razburkanimi strastmi, a ne njih podžigalec. Lastna korist učiteljstva zahteva, da uveljavlja svoje politično prepričanje v duhu kulturnosti, da se ne onemogočuje med nasprotniki, ki jim ne sme vsiljevati svojega mišljenja; zakaj sovražnost, ki jo goji, se ne maščuje nad politiki po poklicu, ampak nad učiteljstvom in njegovimi družinami, škodo pa trpi tudi šola. Dejstva pretekle dobe so dokaz za to.

Opozarjam na medsebojno tovariško sodelovanje brez škodoželjnih nagajivosti; posebno naglašam, naj posvetni učitelj priznava cerkvi, kar ji gre, a tudi učitelj-duhovnik mora dati državi, kar ji pripada. Šola potrebuje reda in discipline na eni, a pravične obzirnosti na drugi strani. Prosветna uprava ne sme ubijati, a se tudi ne sme ubijati, a se tudi ne sme dati ubijati. S tega stališča zavračam izrabljanje prosvetne uprave kakor tudi posameznikov po neutemeljenih dopustih, številnih nadurah ter kopičenju postranskih služb, kar ogroža šolski pouk in ustvarja krivice, da ima eden vse ali mnogo, drugi pa ničesar ali malo. Potrebna je tudi revizija učnega osebja po pisarnah. Pri podeljevanju učiteljskih služb veljaj splošno načelo, da spadajo mlajše in samske učne osebe v bolj oddaljene kraje, a starejše in oženjene ter takšne, ki morajo skrbeti za svoje, naj pridejo v bližino mest in železnice. Uradniški zakon (§ 62) določa glede podeljevanja služb, da se najprej upošteva usposobljenost, strokovna in življenska izkušnost, značaj in posebna izobrazba, potem pa ob enakosti teh pogojev službena doba. Več stanovske solidarnosti in socialne uvidevnosti bi povzdignilo in osamosvojilo učiteljstvo vsakega pritiska. Ni dovolj, ako skuša prosvetna uprava vršiti svojo nalogo v tej smeri: osamosvojitve učiteljstva je najprej odvisna od njega samega! Stalnost si izvajujete sami s svojo stanovsko zavednostjo! Pri tej priliki omenjam, da vsak, ki si želi

premestitve s svoje dosedanje službe, vložil prošnjo in, da oni, ki se je pritožil na državni svet, čaka njegove razsodbe.

II.

Ne da bi se hotel dotikati podrobno notranjega ustroja šolstva, bi vendar omenil troje načelnosti. Pred vsem poudarjam, da potrebujemo več življenjske praktičnosti in manj knjižne učenosti, več sodelovanja učencev in manj mehaničnosti. Ako je sedanji prosvetni minister Stjepan Radić govoril o uvedbi ročnega dela v srednji šoli, je izrekel s tem važno besedo. Ne gre za to, da napravimo iz srednješolca rokodelca, ampak za to gre, da se mladi šolani človek, zlasti mestni otrok, zave pomena ročnega dela za današnjo družbo, kakor gre tudi za to, da si pridobi nekoliko dispozicije za ročno delo, ki jo pozneje v življenju lahko razvija praktično bodisi kot razvedrilo in krepilo po duševnem naporu, bodisi kot poklic, ako je moral opustiti učenje: mladi šolani človek se mora zavedati vzajemnosti duševnega in ročnega dela ter se otresti neutemeljenega preziranja produktivnih stanov, zlasti kmečkega in delavskega. Pouk realnih predmetov, kakor fizike in kemije, bi moral biti v prvi vrsti prilagoditev teoretične znanosti v praktične namene, kjer bi se učenec izkustveno seznanjal s tehničnim delom.

Drugo načelo, ki bi ga rad označil, je to, da mora biti poleg strokovnih predmetov središče vsega pouka domači jezik, domača zgodovina in zemljepis, ker brez njih znanja ni omikanega Slovence in Jugoslovana. Pri pouku slovenščine, kjer se je treba ozirati na čistost in pravilnost jezika, naj bi se v vseh višje organiziranih šolah vršil primerjajoče in praktično tudi pouk srbsko-hrvatskega jezika, a to ne tako kakor danes kot nekak čisto tuj jezik, ampak kot najsorodnejši jezik. To načelo je izrekel naš slavist Murko in bilo bi prav, ako bi se upoštevalo. Pri domači zgodovini in zemljepisu naj bi se izogibali balasta letnic in imen brez

pravega umevanja. Tu je dana prilika, da dobiva mlad človek pogled v gospodarsko, kulturno, politično in socialno udejstvovanje svojega naroda in svojih južnoslovanskih bratov v okviru velikih gibanj idej človeštva. Zgodovinsko-zemljepisni pouk bodi intenziven: manj prazne besednosti, a več splošnega pregleda in lastnega opazovanja! Tu se naj goji ljubezen do naroda in države, ki se opira na poznavanje dejstev; zakaj po lepih besedah ruskega slavista Sirotinina moramo žrtvovati domovini vse razen resnice, ker prava domovinska ljubezen ni v oboževanju, ampak v očiščevanju samega sebe od nedostatkov. S tega stališča bomo ljubili svoje, a spoštovali tuje, kar je posebno važno za medsebojno razmerje Slovencev, Hrvatov in Srbov, a končno tudi za vzajemnost vseh narodov.

Angleški mislec Spencerje zahteval v »Temeljih filozofije« za pravilni razvoj človeške družbe svobodo i za konservativno i za napredno mišljenje in delovanje. Ako naj takšno nazoranje velja za vzgojo in pouk, potem bi to tretje načelo glede notranjega ustroja šolstva določil tako-le: vsebinsko bodimo bolj konservativni, metodično pa bolj napredni! Ne moremo namreč popolnoma prezirati dosedanjega razvoja v svojem šolstvu in svoji prosveti v obče, potrebujemo zveze z dediščino preteklosti, ki ni bila vsa in čisto napačna, ampak jo moramo le prilagoditi novim razmeram, ostajajoč na realnem temelju. Glede načina pouka pa puščajmo učitelju kar največ svobode v okviru zakonitih predpisov, čeprav uvaja novosti: vsak naj si najde po svojih možnostih in danih prilikah primerno pot za dosego učnega smotra. Ne silimo ga k šablonskemu delu, ampak dovoljmu mu, da izbira, tehta poizkušaja; vendar se ne sme to goditi na škodo duševnemu in telesnemu zdravju gojencev in gojenk.

III.

Stara in utemeljena je zahteva učitelstva po višji teoretični in praktični izobrazbi, ker ono vodi v

osnovnih šolah vzgojo in pouk velike večine naroda; zato mora posebno skrbeti prosvetna uprava za učiteljski in jih primerno preosnovati. Poleg osnovnih šol so važne zlasti za delavsko mladino v industrijskih krajih meščanske in strokovne šole, ki naj bi razbremenjevale srednje šole, zakaj srednje šole niso po svojem bistvu pribežališče in poskuševališče za vsakogar, ampak imajo deloma namen splošne izobrazbe, deloma pa so teoretično-praktična priprava za visoke šole. S stališča zdrave prihodnosti naše učeče se mladine bo treba po srednjih šolah primerne izbire in večje strogosti.

Prosvetna uprava se dalje zaveda važnosti, ki jo imata znanost in umetnost za narod in državo, zato hoče podpirati vsako resno prizadevanje v tej smeri. Na drugi strani pa se mora ustavljati vsaki zlorabi, ako bi se hotela uganjati na škodo resnične znanosti in umetnosti, ki ne smeta z državno pomočjo ali celo na njene stroške služiti v zabavo ali sport le nekaterim, ampak naj bi bili dušna hrana naroda kakor vsakdanji kruh.

Prosvetna uprava hoče stopnjema, kolikor je odvisno od nje, reševati tudi druga vprašanja, ki so potrebna uredbe, n. pr. glede državne zaloge šolskih knjig in učil, glede birokratizma v šolskem poslovanju, glede nepraktičnosti besedila pri šolskih tiskovinah i. t. d.

Prosvetna uprava poudarja končno, da bi morale biti organizacije učiteljstva vseh stopenj strokovne; zlasti ne uvidi s strokovnega stališča potrebe dvojne organizacije učiteljstva osnovnih šol, ki se borita na življenje in smrt, kulturno-politična vprašanja so poglavja zase, ki naj bi bilo izključeno pri stanovskih organizacijah.

Ne mislim vračati, kakor se je posojalo, vendar si bom štel v dolžnost, da se ustavljam vsaki osebi in stvarni škodi, ki bi pretela našemu šolstvu in naši prosveti. Ako zahteva prosvetna uprava od učiteljstva delo in red, sme učiteljstvo zahtevati od nje zakonitost. Držimo se vsak svoje strani te vzajem-

nosti! Zavedajmo se, da se vsem in vselej ne da ustreči, a prizadevajmo si, da dvignemo svoje šolstvo in svojo prosveto na kolikor mogoče visoko stopnjo! V tem duhu želim, da se lotimo svojega dela v novem letu, ki ga začenjamo, kar bo po mojem prepričanju koristilo učiteljstvu in njegovim družinam kakor tudi našemu šolstvu in naši prosveti. In to je končni namen nas vseh.

Prosvetni inspektor:
Dr. Dragotin Lončar, s. r.

Proglasitev A. M. Slomška blaženim. Lavantinski škof dr. Andrej Karlin je storil v Rimu potrebne korake, da se proglasi Antona Martina Slomška za blaženega. V kratkem bo začela posebna komisija z delom.

Papež Pij XI. goriškim Slovincem. Papež Pij XI. je poslal Mohorjevi družbi v Gorici krasno sliko in naslednje svojeručno pisane besede: »Goriški Mohorjevi družbi, ki ima namen ohraniti krščansko vero in varovati značaj Slovencev, prebivajočih v Italiji, podelimo z vso ljubeznijo apostolski blagoslov. Pij XI.«

Za člane glavnega prosvetnega sveta. Na predlog prosvetnega ministra g. Radića je kralj podpisal ukaz o imenovanju Milutina Stankovića za novega izrednega člana glavnega prosvetnega sveta.

Zborovanje podružnice Slomškove zveze za novomeški in črnomaljski okraj z dne 9. januarja 1926 v Novem mestu. V navzočnosti 16 članov in 3 gostov odpravi načelnik zborovanje, pozdravi navzoče, želeč jim srečno leto 1926 ter preide na ta-le dnevni red: 1. Čitanje zapisnika. 2. Predavanje tov. Žukovca: »O sadizmu s posebnim ozirom na šolo.« 3. Predavanje akademika Bajuka: »Ali naj šola življenje vodi ali spremlja.« 4. Slučajnosti. — Ad. 1. Zapisnik o zadnjem zborovanju se odobri. — Ad 2. Tov. Žukovec predava v vsestransko dobro izpeljani temi: »O sadizmu«, ki je splošna narodna bolezen od pamtveka do današnjih dni. Ugotavlja, da je sadizem tem hujši činitelj, čim muči bolj dušo nego telo. Plastično dokaže to na raznih zgledih iz zgodovine preteklosti in sedanosti. Žalostno je, da se je sadizem zajedel in otroval že duše naših malih. Navaja berilne sestavke in pesmice v naših čitankah, ki vodijo otroka v sadizem. Obsoja to pogubno narodovo bolezen, ki se je naselila tudi že v naše vrste in kaže vzore in pota, ki naj nas vodijo lepšim ciljem nasproti. Kliče v neustrašen boj proti sadizmu. Izruvajmo plevel najprvo iz lastnih src,

potem bodo šele pričakovali uspehov v nežnih otroških dušah. — V živahni debati, ki je sledila predavanju, se pripomni sledeče: Kadar imamo obravnavati temo, ki bi kolikaj nagibala k sadizmu, obravnavajmo jo tako, da se sadizem ublaži, da prevlada mesto sovraštva ljubezen, mesto veselja nad trpljenjem bližnjega usmiljenje itd. Referent se je vseh kočljivih točk dotaknil tako fino in mojstrsko, da mu gre za to izredna pohvala. Referat se bo priobčil v našem glasilu. — Ad 3. Akademik phil. g. Bajuk poda odlomek od filozofske razprave: »Ali naj šola življenje vodi ali samo spremlja.« Opisuje dolžnosti in pravice vzgojitelja. Ocenjuje zavest odgovornosti za vsako duševno silo, ker le potem se sodi, v koliko je človek vzgojen. Vzgoja je pospeševanje duševnih sil, njih okrepčevanje tako daleč, da jih more otrok sam za življenje koristno uporabljati in izpopolnjevati. Princip življenja je duša — ta pa je odsev Boga. — K referatu se razvije živahna debata. Predavanje je globoka filozofija. Splošna misel pa je: »Čim naravnije, tem prijetneje; čim preprosteje, tem koristneje.« — Ad 4. Tov. Boris Grad poda poročilo o božičnem zborovanju Slomškove zveze v Ljubljani, o sklepih in smernicah glede združenja v skupno stanovsko organizacijo. Izroči tudi pozdrave odsotnih tov. Malešiča in Vrbinca. — Podružnica je dobila novo štampljo, dar g. Jos. Munda. Darovalcu se izreče zahvala. — Tov. Bajuk je prinesel več knjig in časopisov »Vidovičeve šole« na vpogled. — Določijo se prihodnje zborovanje. — Tov. načelnik se zahvali za udeležbo ter zaključuje zborovanje, nakar sledi pevsko vaja. P. M. Š.

Za pouk slovenščine na šolah s srbohrvaškim učnim jezikom. Na občnem zboru proforskega društva ljubljanske sekcije dne 18. okt. 1925 v Mariboru je bila soglasno sprejeta resolucija: »Občni zbor naglašja potrebo, da se uvede pouk slovenščine tudi na šolah s srbskohrvaškim učnim jezikom.« Pri debati se je poudarjalo, da se morajo tudi Srbi in Hrvati približati Slovencem in jih spoznavati in ne samo obratno. Grajalo se je, da se v novih tiskovinah za srednje šole premalo upošteva slovenščina, in sprejela se je zahteva, da morajo biti tiskovine tudi v slovenskem jeziku, da jih bodo starši razumeli. Občni zbor se je izrekel proti kakršnemukoli šikaniranju profesorjev z nepotrebnim premeščanjem. Če je profesor kaj zakrivil, naj pride pred disciplinarno sodišče; ne sme se premestiti, dokler ga ni morebiti obsodilo disciplinarno sodišče. Nikdo se ne sme kaznovati brez sodbe. — Pri našem

UJU žal niso tako govorili, pač pa so nekateri člani nesamostojno pomagali in odobravali premeščanja iz strankarskih ozirov. Obračun zato ne izostane. Preosnova organizacije je nujno potrebna.

Demisija. Na seji širšega sosveta Poverjeništa UJU v Ljubljani dne 10. januarja sta podala demisijo poverjenik Luka Jelenc in strokovni tajnik Rudolf Dostal.

Poprava krivic. Nameščen je Lovro Jevnikar za učitelja v št. Vidu pri Stični. Ni mu pa še vnovič podeljeno upraviteljstvo šole. Učiteljica Iva Jaeger je zopet nastopila službo v Zagorju ob Savi.

Postavljen je z ukazom Alojzij Pucelj za šolskega upravitelja na Sladki gori v šmarškem okraju.

Upokojitve. Julija Koser, učiteljica dekl. mešč. šole v Ptuj; Marija Gajšek, učiteljica ženskih ročnih del v Dobovi; Ivanka Lampe, učiteljica na mešč. šoli na Jesenicah.

Učitelji, ki so prevedeni na stalnost, morajo po tej prevedbi posebej prositi za napredovanje v 4. skupino (grupo) položajne plače (glej »Osnovna Nastava« 1925, št. 16). V tej prošnji je navesti in dokazati, da so na stalnost že prevedeni. V ta namen naj to pristavijo v prošnji, ki naj se vloga po vzorcu za napredovanje v višjo skupino, priložiti pa je posebno overenje o prevodu na stalnost; tozadevne tiskovine je založila Učiteljska tiskarna. Ker je vlagati prošnje za napredovanje v višjo skupino v dvojniku, je tudi ti dve overenji prilagati v dvojniku, t. j. vsaki prošnji po eno.

Za dobljeno službo po razpisu pripadajo selitveni stroški. Iz zadevnega članka v »Učiteljskem Tovarišu« od 31. decembra l. l., št. 50, navajamo sledeče pojasnilo. Člen 71. uradniškega zakona pravi, da pripadajo premeščanemu uslužbencu stroški za potovanje in selitev. Izjema je pri premestitvi na lastno prošnjo. Člen 71. pa ne ukinja prejšnje naredbe, s katero je ministrstvo financ D. R. br. 96.000/20 določilo v čl. 31., da se povrnejo državnemu uradniku selitveni stroški: a) če je premeščen po službeni potrebi; b) če je premeščen z napredovanjem ali če je premeščen na podstavi konkurza (natečaja) za službeno mesto; c) pri novih imenovanjih, ko prvič stopa v službo. **Premestitev na službeno mesto, oddano z razpisom, ni smatrati kot premestitev na lastno prošnjo, ampak kot popolnitev stalnega mesta iz državne potrebe ter pripadajo zaradi tega ob taki premestitvi tudi selitveni stroški.** Ker se razpisujejo službena mesta zaradi službene potrebe in popolnujejo in oddajajo iz državnih interesov, se ne more smatrati, da se ti uslužbenci premeščajo po svoji prošnji. V drugih resorih se popolnujejo službena mesta brez

razpisa in dobe premeščenci povrnjene stroške, tako bi ravno učiteljski stan ostal brez povrnitve selitvenih stroškov. Z ozirom na to je učitelj J. Velikonja v Spodnji Polskavi napravil na ministrstvo rekurz, ker mu niso bili priznani selitveni stroški. Dobil je ta-le odlok:

P. br. 5833/3—25. Maribor, dne 17. novembra 1925. Gospod Joško Velikonja, učitelj v Spodnji Polskavi. Ministrstvo prosvete je na osnovi razsodbe ministrstva financ od 14. avgusta 1921, D. R. br. 111.061 ter toč. 33. sub b) uredbe ministrstva financ D. R. br. 96.000/20, po katerem pripadajo selitveni stroški učiteljem, ki so dobili svoje službeno mesto na podlagi razpisa pri kakršni premestitvi, glasom 1. cit. razsodbe igra bitno vlogo tudi državna službena potreba, da se odtodno izpraznjeno mesto popolni, razveljavilo tukajšnji odlok P. br. 5853 od 7. julija 1925. l., s katerim se je zavrnila Vaša prošnja za povrnitev selitvenih stroškov. — Za velikega župana: Prosvetni inšpektor.

Za slučaj, da bi se upirala Glavna kontrola upravičeni zahtevi selitvenih stroškov, bo treba napraviti še pritožbo na Državni svet. Oblast pa mora preskrbeti potrebne kredite.

»Prosvetni Glasnik«. V prosvetnem ministertvu se je vršila konferenca načelnikov, na kateri so obravnavali vprašanje o organizaciji ministrstva. Pri tej priliki so sklenili, naj izhaja odslej službeno glasilo ministrstva »Prosvetni Glasnik« v rednih rokih in da izide prva številka v januarju. Istčasno preneha izhajati »Osnovna Nastava«.

Izpremembe in dopolnitve v pravilniku o voznih olajšavah na železnica v državni eksploataciji. Z naredbo gospoda ministra za promet M. S. št. 25.451 z dne 7. septembra 1925 se uveljavljajo te-le izpremembe in dopolnitve v pravilniku o voznih olajšavah na železnica v državni eksploataciji (Uradni list z dne 17. nov. 1924, št. 336/105 in Uradni list št. 88 od 19. septembra 1925): 1. Člen 96. se črta in nadomešča s tem besedilom: »Dijaki vseh državnih in drugih javnih šol, priznanih po državi, uživajo dvakrat na leto popust 50% ne redne tarife.« 2. Člen 97. se črta in nadomešča s tem besedilom: »Potniške blagajne izdajajo polovične vozovnice na podstavi dijaških legitimacij (indeksa s fotografijo, dijaških listov ali dijaških knjižic). Z legitimacijo vred morajo predložiti dijaki potniški blagajni objavo, izdano po šolskem oblastvu, ki navaja dijakovo ime in njega priimek z označbo šole, v katero hodi, njega starost in v kateri razred ali letnik hodi. Legitimacija in objava morata biti potrjeni s podpisom šolskega direktorja ali šolskega upravitelja in opremljeni s šolskim žigom. Taka objava mora imeti na strani dva prazna razpredelka, enega s pripombo: »Prvo potovanje«, drugega s pripombo: »Drugo potovanje«. Ta del objave ne sme

biti prilepljen, ampak objava mora biti iz celine. — Potniške blagajne pritisnejo na dotični razpredelke postajni datumski žig. Vlakovni sprevodniki morajo ob pregledovanju vozovnic zahtevati od dijakov te objave ter preluknjati dotični razpredelke. Šolski direktorji ali šolski upravitelji so kazenski odgovorni, če izdajo tekom šolskega leta enemu dijaku več nego eno objavo. Poleg ostalega se mora na objavi označiti, da velja za eno šolsko leto; to se mora v objavi jasno napisati. Brez take objave morajo potniške blagajne dijakom odklanjati izdajo znanih vozovnic. — Vsaka šola mora voditi seznamek izdanih objav. — (Ruski dijaki, ki se šolajo v naši državi, uživajo ob istih pogojih enake olajšave kakor naši dijaki.) — 3. Člen 98. se popolnoma ukinja. (Četrtnska vožnja za šolske izlete.) — 6. Člena 102. in 103. se izpreminjata v tem, da dovoljuje olajšave, navedene v njima, minister za promet po svojem predurku. — 8. Olajšave, določene po členih 107., 108., 109. in 110., dovoljuje minister za promet po svojem predurku. (Za skupščine, pevstva in telovadna društva, Rdeči križ.) — 9. Olajšava, določena v členu 111., se popolnoma ukinja. (Revizorji zadrug.) Direkcija državnih železnic v Ljubljani, dne 15. septembra 1925; št. 612.805—VI.

Odredba iz zakona o proračunskih dvajstih letih za mesec december 1925; januar, februar in marec 1926. Člen 48. Civilni državni uslužbenci, ki nimajo dne 1. decembra 1925 dovršenih deset službenih let, zadobe pravico do osebne pokojnine, ko dovrše petnajst let službe, ki se jim prizna za pokojnino, in od pokojninske osnove jim pripada za petnajst službenih let 60%, za vsako nadaljnjo polovico leta pa po 1%, tako da dobe čez petindtrideset let popolno pokojninsko osnovo kot pokojnino. — Prav to velja za uslužbence državnih prometnih naprav, samo da jim pripada za 15 službenih let 62,5%, za vsako nadaljnjo polovico leta pa po 1,25% pokojninske osnove, tako da dobe čez trideset let popolno pokojninsko osnovo kot pokojnino. — Uslužbenci državnih prometnih naprav, ki so navedeni v členu 26. zakona o državnem prometnem osebju in ki se jim obračunava pokojnina po členu 126. tega zakona, dobivajo za prvih petnajst let, ki se jim štejejo v pokojnino 66,6% pokojninske osnove, za vsako nadaljnjo polovico leta pa po 1,666%, tako da dobe čez petindvajset službenih let popolno pokojninsko osnovo kot pokojnino. — Začeta polovica leta se šteje za popolno. — Predpis tega člena velja povsem tudi za one uslužbence, ki vstopijo v državno službo kasneje nego dne 1. decembra 1925. — (Uradni list 1925, št. 113.)

Svetosavska proslava šolske mladine v Ljubljani se je vršila dne 27. januarja z veliko svečanostjo v veliki dvorani Uniona. Prostorno dvorano je do zadnjega kotička zasedla šolska mladina, predstavniki raznih

oblasti in občinstvo. Proslavo je otvoril po rezanju kolača in obredih prota Dimitrije Jankovič z izbranim nagovorom. Med drugim je omenil sledeče: Nikoli, dragi moji, ni bil človek tako oddaljen od Boga in Kristusa, kot danes. Nikoli ni bil človek tako utrujen in nesrečen, kot danes. Vzrok tej nesreči je v tem, da hipermodernity človek noče onega, kar je nadčlovečansko in božje, in ker je pričel boj z vsem nadčloveškim, z božanstvom. Hvalisani evropski humanizem, učeč, da je človek merilo vseh vidnih in nevidnih stvari, je obdal naš planet le s človekom, prodril v človeka in mobiliziral vse proti nadčloveškemu, proti božjemu. In priredil je strašno razstavo človeka in je vse razstavil, kar je človeškega. In svet je spoznal, da še nikoli ni videl strašnejše izložbe, ustrašil se je človeka ter je videl, da je človek nekaj, česar se mora bati. — Koncertni program je izvajal zbor učiteljsčnikov v Ljubljani. Poedini nadarjeni učenci in učenke ljubljanskih šolskih zavodov so deklamirali mnogo pesmi iz vse jugoslovanske književnosti.

Kam z našimi dekleti? Na to vprašanje odgovarja članek ge Minke Govekarjeve v »Gospodinskem koledarju« Jugoslovanske Matice za l. 1926. Dobiva se v Ljubljani, Šelenburgova ulica 7/II.

Razdelitev referatov pri prosvetnem oddelku. Referati pri prosvetnem oddelku v Ljubljani so razdeljeni sledeče:

1. Podpisani sprejema stranke v torek in četrtek od 11. do 12. ure. Ekonomija dela zahteva, da se obračajo stranke v prvi vrsti do referentov in le v stvarni potrebi tudi do njega; nikakor ni smotno in zavlačuje poslovanje, ako se mora baviti z vsako podrobnostjo. Zaradi lažjega pregleda naj prinese vsak svoje podatke tudi pisмено na pol pole papirja.

2. Oblastni inšpektor in ob odsotnosti prosvetnega inšpektorja njegov namestnik dr. Stanko Beuk ima referat o me-

ščanskih in strokovnih šolah ter nadzoruje realne predmete na srednjih, učiteljskih in meščanskih šolah; sprejema stranke v torek in četrtek od 10. do 13. ure.

3. Oblastni inšpektor Josip Wester ima referat o srednjih šolah in učiteljskih ter nadzoruje jezikovne, zgodovinsko-zemljepisne predmete in telovadbo na srednjih, učiteljskih in meščanskih šolah; sprejema stranke v torek in četrtek od 10. do 13. ure.

4. Oblast. nadzornik Engelbert Gangl ima referat o osnovnih šolah in njih nadzorovanje kakor tudi nadzorovanje gluho-nemnice, šole za slepe, državnega vzgajališča, otroških vrteev in zavetišč; sprejema stranke v torek in četrtek od 10. do 13. ure.

5. Vladni svetnik dr. Fr. Vidic ima znanstveno-umetniški referat (gledališče, muzej, liccalna biblioteka, drž. zaloga šol. knjig in učil); sprejema stranke v torek in četrtek od 10. do 13. ure.

6. Okrajni glavar dr. Ivan Karlin ima upravno-gospodarski referat za šolske zadeve ter sprejema stranke v torek in četrtek od 10. do 13. ure.

Prosvetni inšpektor:

Dr. Dragotin Lončar, s. r.

Trgovina Ivan Gajšek v Ljubljani, Sv. Petra cesta 2, izroča izkupiček od prodanih zvezkov in drugih šolskih potrebščin Slomškovi zvezi. Priporočamo zato to trdiko šolam, da pri njej kupujejo zadevne potrebščine. Pri naročilih se je sklicevati na članstvo »Slomškove zveze«, ker le tako dobi zveza 5 odstotni popust od prodane vsote.

Politična notica. Po poročilu »Jutra« je rekel minister na r. Pribičević dne 17. januarja t. l. na shodu v Ljubljani: »Slovenski del naroda mora biti prvi, ki razume, da prazno strankarsko govorčenje, natolcevanje in politiziranje ne bo napravilo naše države velike.«

Prosimo, da poravnate članarino oziroma naročnino!

Vsebina.

Vidovičeva prosvetno-vzgojna šola z Sarajevu. Hugo Bajuk, cand. phil. — Učitelj — pečovodja. Stanko Tavželj. — Beseda in deklaracija. F. L. — Učitelj in ljudsko zdravje. — To in ono iz zbirke šol. voditelja. Hribski. — Iz dobe naše stanovske tragike. Ivan Štrukelj. — Kultura in književnost. — Društvena in stanovska kronika.

»Slovenski Učitelj« izhaja sredi vsakega meseca. — Uredništvo (Fort. Lužar) je v Ljubljani, Glinška ulica šte. 5/I. Upravištvo je v Ljubljani, Jenkova ulica šte. 6. — Naročnina znaša 40 Din, društvena članarina 60 Din in prejema vsak član list brezplačno. Naročnina za Italijo je 10 lir. — Članke in dopise sprejema uredništvo, reklamacije in naročnino pa upravištvo. — Izdajatelj in odgovorni urednik: Fortunat Lužar. — Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Karel Čech.